

OULUN KANSAINVÄLINEN LASTENELOKUVIEN FESTIVAALI

1982 - 2006

Festivaalin synty

Idea lapsille suunnatusta elokuvafestivaalista oli kypsynyt jo pitkään Oulun kaupungin elokuvasihtööri **Pentti Kejosen** mielessä, ja Frankfurtin kansainväliseltä lastenelokuvien festivaalilta syyskuussa 1981 palattuaan hän ehdotti asiaa Oulun Elokuvakeskuksen työntekijöille. Pentti Kejosta oli askarruttanut kauan se, miksi Suomessa jatkuvana ongelmana lastenelokuvatoiminnassa oli elokuvamateriaalin niukkuus ja huono taso, kun tutustumismatkat ulkomaille olivat näyttäneet, että hyviäkin lastenelokuvia maailmalla tehtiin. Frankfurtissa valtakunnallinen elokuva- ja televisiokasvatuksen keskus yhdessä Frankfurtin kunnankinon kanssa oli järjestänyt jo seitsemän vuoden ajan elokuvajuhlia lapsille. Nyt kun uusi kaupunginkirjasto oli valmistunut Oulussa Vänmanninsaarelle, niin Kirjastokinossa, kaupungin elokuvatoiminnan omassa teatterissa pystyttiin esittämään 35 mm:n elokuvakopioita 168 lapselle kerrallaan. Näin oli mahdollista alkaa luoda omaa elokuvajuhlaa myös oululaisille lapsille.

Ensimmäinen Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali järjestettiin 22. - 28.11.1982 Taikalyhtytapahtuman yhteyteen. Festivaalin tavoitteet olivat selkeät heti sen perustamisesta lähtien. Lapset tulivat olemaan festivaalin tärkeimmät osallistujat ja myös sen ensisijainen kohderyhmä. "Lastenelokuvien festivaali ilman lapsia olisi hullunkurinen. Se mikä minusta saattaa olla kasvattavaa, mieltä kiehtovaa ja kaunista, voi olla lapsen mielestä äärettömän tylsää. Katsoessaan yhdessä lapsen kanssa elokuvaa aikuinenkin voi löytää filmistä jotain uutta", luonnehti Pentti Kejonen festivaalin ideaa. Maailmalla tehdään jatkuvasti paljon hyviä lastenelokuvia, mutta niitä ei vain tuoda Suomeen suomalaisten lasten nähtäviksi. Oulun lastenelokuvajuhlat halusivat tuoda muutosta juuri tähän epäkohtaan, sillä festivaalin tarkoitus oli tuoda maahan mielenkiintoisia ja taiteellisesti merkittäviä uusia lastenelokuvia eri puolilta maailmaa ja löytää niille myös ostajat ja levittäjät kaupallisista elokuvateatteriketjuista tai televisiosta.

Ensimmäinen Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali avattiin Kirjastokinossa maanantaina 22. marraskuuta **Robert Gardnerin** teoksella *Clarence ja Angel*, joka kertoi 13-vuotiaista New Yorkin Harlemin koululaisista. Elokuva oli saanut arvostetun Jean Vigo -palkinnon. Elokuvien koululaisnäytökset alkoivat päivittäin klo 9.00 ja 12.00. Yleisölle avoimet maksulliset festivaalinäytökset olivat iltapäivisin klo 14.00 sekä torstaina ja perjantaina klo 16.30. Viikon aikana Kirjastokinossa esitettiin kymmenen elokuvaa, joista seitsemän oli ensimmäistä kertaa esillä Suomessa. Ohjelmiston alusta lähtien korkeasta tasosta todistivat useiden esitettyjen elokuvien eri puolilla maailmaa järjestetyillä lastenelokuvien festivaaleilla voittamat palkinnot. Kaukaisimmat elokuvat tulivat Uudesta-Seelannista ja Yhdysvalloista asti.

Ensimmäinen kansainvälinen lastenelokuvien festivaali onnistui erityisesti elokuvaohjelmiston osalta hyvin. Maahan tuotiin festivaalia varten seitsemän elokuvaa, joiden lisäksi esitettiin kolme jo normaalileivityksessä ollutta elokuvaa. Elokuvista oli kaikkiaan 13 koululaisnäytöstä, ja ne olivat täynnä katsojia.

Toinen Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali pidettiin 7. - 13. marraskuuta vuonna 1983. Koululaisnäytöksistä tiedotettiin kaikille Oulun peruskouluille, ja jokaisesta filmistä oli tehty heitä varten elokuvakohtainen esittely. Koulut saivat tehdä esitysvarauksensa oman valintansa mukaan eli saivat itse ehdottaa elokuvaa, jonka halusivat katsoa. Koululaisnäytöksiä oli nytkin 13, ja katsojia niissä oli noin 1 650. Kun kuusi viikonlopun festivaaliesitystä keräsi vielä 345 katsojaa, niin koko festivaalin yleisömääräksi tuli noin 2 000.

Kolmas kerta osoitti, että Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali oli saanut oman paikkansa kansainvälisessäkin lasten elokuvakulttuurin kentässä, sillä vuonna 1984 festivaalille tarjottiin peräti 19 elokuvaa 12 eri maasta. Ohjelmistoon otettiin 15 täyspitkää elokuvaa, ja edustettuna oli 11 maata. Mukana oli hyvin erityyppisiä elokuvia aivan perinteisestä lasten seikkailuelokuvasta vakavaan draamaan. Edustettuna oli animaatio-, näytelmä- sekä sekatekniikalla tehty elokuva. Elokuvanäytöksiä oli kaikkiaan 27, ja katsojia esityksissä oli noin 3 300. Oulun festivaalin elokuvat edustivat korkeaa taiteellista tasoa, sillä jälleen kerran useat niistä oli palkittu eri filmijuhlilla. Uusiseelantilainen *Valkoinen kilpikonna*, joka hie- man ennen Oulun festivaalille tuloa oli palkittu lapsituomariston pääpalkinnolla Frankfurtin lastenelokuva- juhlilla, herätti suurta kiinnostusta myös Oulussa. Niinpä nyt ensimmäistä kertaa päivittäin ilmestyneessä **Timo Huttusen** toimittamassa *Festivaaliuutiset*-lehdessä kerrottiin 20. marraskuuta Korvensuoran ja Kempeleen ala-asteiden oppilaiden reaktiosta *Valkoinen kilpikonna* -elokuvaan näin: "*Valkoinen kilpikonna* sai kiitosta sekä Kempeleen että Korvensuoran opettajilta ja he pyysivät lisätietoja elokuvasta luokissa käytäviä keskusteluja varten. Voimakkaasti tunteisiin vetoava toiminnallisuus sai myös koululaiset innokkaasti mukaansa, ja jännittävässä loppuvaiheissa lapset reagoivat äänekkäästi kun paha sai viimein palkkansa."

Neljännellä Oulun kansainvälisellä lastenelokuva festivaalilla oli mukana nyt myös ensimmäistä kertaa erikoissarja, jossa esiteltiin tshekkoslovakialaisen nukkeanimaation mestarin Jiri Trnkan 20 vuotta kestäneen elokuvaauran tuotannosta koottu retrospektiivi sekä aikuisille suunnattu lyhytelokuvakooste. Trnkan erikoissarja kuvasi tekijänsä laajan lastenanimatiotuotannon eri puolia sekä ajallisesti että tyylillisesti ja osoitti, että lastenelokuva ei suinkaan historiallisesti ollut mikään uusi keksintö. Varsinaisessa festivaali- sarjassa oli 12 elokuvaa kymmenestä eri maasta, joista eksoottisin ja tuntemattomin elokuvamaana oli Taiwan, jota edusti **Hsou Hsio-Hsienin** elokuva *Kesä isoisan luona*. Festivaalin elokuvaesitysten määrä oli kasvanut seitsemällä ja oli nyt 34, ja katsojamäärä oli puolestaan noussut peräti 1 100:lla eli oli nyt 4 400. Oulun festivaalilla oli nyt ensimmäistä kertaa mukana vieraita Suomen ulkopuolelta, kun Laonin lasten- ja nuortenelokuvien festivaalilta olivat Oulussa **Raymond Defosse** ja **Martine Besset**.

Seuraavana vuonna Oulun kansainvälisen lastenelokuvien festivaalin järjestäjät pääsivät jälleen yhteen tavoitteeseensa, kun ensimmäinen ulkomainen lastenelokuvantekijä saapui vieraaksi Oulun elokuvajuhlille. Kanadalainen ohjaaja **Michael Rubbo** ilahdutti oululaisia kertomalla työstään lastenelokuvien ohjaajana. Toinen ulkomainen vieras oli ruotsalainen Malmön filmijuhlien edustaja **Caterina Ålander**. Festivaali- sarjassa oli tällä kertaa 14 kokoillan elokuvaa 12 eri maasta. Kaukaisimmat elokuvat tulivat Venezuelasta,

Brasiliasta, Kanadasta ja Iranista; Latinalaisen Amerikan maat olivat edustettuina ensimmäistä kertaa. Erikoisohjelmassa esitettiin lapsi- ja nuoruuskuvauksia, joiden runkona olivat kolme **Vittorio de Sican** klassikkoa, *Lapset katsovat meihin*, *Viattomat* ja *Polkupyörävaras*. Festivaalin ohjelma oli kaikkiaan laajempi kuin edellisinä vuosina, ja myös elokuvien yleinen laatutaso oli varsin hyvä. Yleisöä festivaali keräsi jälleen uuden ennätysmäärän, kun viikon aikana elokuvia näki vajaat 4 500 katsojaa.

Festivaaliyleisön suosikeiksi nousivat ruotsalaisen **Lasse Hallströmin** ohjaama *Elämäni koirana*, tanskalaisen **Åke Sandgrenin** ohjaama *Johanneksen salaisuus* ja kanadalaisen Michael Rubbon ohjaama *Pähkinävoiratkaistu*. *Elämäni koirana* palkittiin vuoden 1985 parhaana kotimaisena elokuvana Ruotsissa, se voitti pääpalkinnon myös Dijonin lastenelokuvajuhlilla Espanjassa ja Frankfurtin elokuvajuhlilla sekä lapsiyleisön että aikuisten raadin pääpalkinnon. Hallströmin, Sandgrenin ja Rubbon elokuvat puhuttivat myös elokuva-teatterin ulkopuolella, sillä nyt keskusteltiin tiettyjen elokuvien soveltuvuudesta lapsille. Erityisesti pohjoismaalaiset elokuvantekijät tuntuivat kulkevan kehityksen kärjessä. Perinteiset lastenelokuvat esittelevät lapset usein neuvokkaina sankareina, jotka ratkaisevat mysteerejä tai puolustavat itseään aikuisia vastaan, mutta pohjoismaiset elokuvat hylkäävät yleensä tämän perinteisen eskapistisen sankarikuvan ja näyttävät lapset elävän elämän, kasvamisen ja aikuisten maailman "uhreina". Vaikeidenkaan asioiden käsittelemistä ei vältellä. Nämä elokuvat tarjoavat kohdeyleisölleen lapsille realistisempia ja luonnollisempia samaistumiskohteita kuin perinteiset seikkailulliset tarinat. Festivaalivieraana ollut *Pähkinävoiratkaistun* ohjaaja Michael Rubbo arvelikin, että nykyinen suuntaus lastenelokuvissa kulkee kohti arkisempia ja rankempia tarinoita: "Perinteiset seikkailulliset lastenleffat ovat vähenemässä, ja tilalle on tulossa erityisesti pohjoismaisten tekijöiden ansiosta lapsuuden kuvauksia, jotka eivät enää tee lapsista sankareita, vaan näyttävät lapsia aikuisten maailman armoilla."

Viides festivaali kerää kansainvälisiä vieraita

Vuoden 1987 ohjelmisto poikkesi ainakin edellisen vuoden ohjelmistosta siinä, että nyt esiteltiin enemmänkin hyvin perinteistä lastenelokuvaa. Tämä johtui paljolti siitä, että lastenkirjailija **Astrid Lindgren** täytti marraskuussa 80 vuotta, ja myös Oulun lastenelokuvien festivaali halusi kunnioittaa hänen työtään esittämällä laajan sarjan sekä uusia että vanhoja Lindgren-filmatisointeja. Festivaalin koululaisnäytäntöjen järjestelyjä jouduttiin muuttamaan tänä vuonna. Kun aikaisempina vuosina koulut olivat saaneet etukäteen festivaalielokuvista esittelyt, joiden pohjalta ne olivat itse saaneet laatia koululaisnäytäntöjen ohjelmiston, niin nyt festivaalijärjestäjät olivat tehneet myös koululaisnäytäntöjä varten valmiin ohjelman. Tämä sen vuoksi, että koululaisnäytännöissä ei esitettäisi yksinomaan Astrid Lindgren -elokuvia, joihin koulujen kiinnostus näytti etukäteen kohdistuvan. Muuten järjestelyt olivat säilyneet ennallaan; festivaali pyörähti käyntiin maanantaina 16.11. klo 8.30 Kirjastokinossa koululaisnäytännöllä, joka oli muuten Lindgren-filmatisointi *Vaahteramäen Eemeli* vuodelta 1973.

Tanskasta tuli ehkä festivaalin mieleenpainuvuin elokuva **Rumle Hammerichin** erinomainen *Otto on sarvikuono*. Se on aivan hillitön elokuva, jolla on kuitenkin vakava lähtökohta: kahdella 11-vuotiaalla pojalla on ylipääsemättömän tuntuisia ongelmia tylyjen isiensä kanssa. Löytyneellä taikakynällä Topperin piirtämä sarvikuono Otto aiheuttaa kuitenkin sellaisen anarkistisen kaaoksen, että myös isien on huomattava poiki-

ensa olemassaolo. Yksi ulkomaisista vieraista Oulun festivaalilla oli kanadalainen lastenelokuvien tuottaja **Rock Demers**, jonka tuottamia elokuvia nähtiin kolme. Näistä oli selvästi paras - ja myös yksi festivaalin mieleenpainuvimpia elokuvia - **Andre Melanconin** ohjaama *Bachia ja Broccoli*.

Tällä kertaa Oulun festivaalilla oli mukana myös useita ulkomaisia elokuvavieraita. Festivaalielokuvien ohjaajista mukana olivat puolalainen **Waldemar Dziki** (*Nuori taikuri*) ja tshekkoslovakialainen **Drahomira Kralova** (*Aamuhetki kullan kallis*). Molemmat ohjaajat esittelivät omat elokuvansa festivaaliyleisölle. Muita kansainvälisiä vieraita olivat **Vera Sudlikova** Tshekkoslovakiasta ja **Marie-Therese Chambon** ja **Raymond Lefevre** Laonin festivaalilta Ranskasta. Lisäksi neuvostoliittolainen ohjaajaveteraani **Josif Heifits** vieraili Oulussa 21. - 22.11. ja osallistui festivaalille.

Oulun VI kansainvälinen lastenelokuvien festivaali päättyi sunnuntaina 22.11. *Melukylän lasten* täpötäytteen esitykseen Kirjastokinossa. Katsojamäärässä tehtiin jälleen uusi ennätys, kun viikon aikana esityksiä seurasi 6 500 katsojaa, kasvua edellisestä vuodesta oli yli 2 000 katsojaa. Festivaalinäytöksiä oli jo 49. Nyt oltiin sen ongelman edessä, että yksi festivaaliteatteri, Kirjastokino, ei enää tulevaisuudessa tulisi riittämään, vaan festivaalikäyttöön olisi saatava myös toinen elokuvateatteri. Tänä vuonna kokeiltiin kaupungin toista kunnallista elokuvateatteria Kaijonkinoa, jossa esitettiin festivaalin päätöspäivänä kolme elokuvaa ihan hyvällä menestyksellä.

Festivaalin yksi päätavoite, hyvien lastenelokuvien saaminen teatteri- ja televisiolevitykseen Suomessa, tuntui onnistuneen erinomaisen hyvin. Kun edellisenä vuonna teatterilevitykseen pääsi tosin vain kaksi elokuvaa, nimittäin Lasse Hallströmin *Elämäni koirana*, jonka toi maahan Walhalla ry ja Oulun kaupungin elokuvatoimiston maahantuoma Michael Rubbon *Operaatio Pähkinävoi* (Oulun festivaalilla nimellä *Pähkinävoiratkaisu*), niin tänä vuonna maahantuotuja elokuvia oli seitsemän. Oulussa huoli lastenelokuvien maahantuonnin vähäisyydestä johti uuden yhtiön Miofilm Oy:n perustamiseen. Miofilm osti heti esitysoikeudet kuuteen elokuvaan; teatterilevitykseen tulivat *Marikki*, *Melukylän lapset*, *Melukylässä tapahtuu*, *Otto on sarvikuono*, *Nuori taikuri* ja *Bach ja Broccoli* (nimellä *Bachia haisunädälle*). Walhalla osti tanskalaisen **Peter Madsenin** animaatioelokuvan *Valhalla*.

Yleisömäärä kasvaa - käyttöön toinen teatteri

Seuraavana vuonna Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali oli kasvanut jo niin suureksi, että elokuvia esitettiin koko viikon ajan kahdessa elokuvateatterissa. Oulun Kirjastokinon lisäksi esityksiä oli Tietomaan 220-paikkaisessa Tiedeteatterissa. Tiedeteatterin ohjelmistoon oli valittu elokuvia, joissa talon tekniikka, suurkuvaprojektori ja dolbystereoääni, olivat parhaiten eduksi. Festivaalielokuvat muodostivat tänä vuonna kolme sarjaa: festivaalisarjassa esitettiin 16 uutta kokoillan lastenelokuvaa, klassikkosarjassa oli viisi lastenkirjallisuuden klassikoiden filmatisointia ja erikoissarjassa näytettiin erityisesti nuorille suunnattuja elokuvia. Seitsemännen lastenelokuvien festivaalin ohjelmistossa oli 28 pitkä ja 10 lyhyttä elokuvaa kaikkiaan 16 maasta. Näytäntöjä oli tällä kertaa yhteensä 75, ja elokuvat keräsivät yleisöä Kirjastokinoon, Tiedeteatteriin ja kahteen Kaijonkinon näytökseen sekä muutama koulussa järjestettyyn esitykseen yhteensä lähes 7 500 katsojaa. Kouluissa järjestetyissä esityksissä ulkomaiset ohjaajavieraat

kävivät kertomassa omasta työstään. Myös tämänkertaisen ohjelmiston kirjo oli laajempi ja taso laadukkaampi kuin koskaan aikaisemmin.

Seuraavana vuonna Oulun kansainvälisen lastenelokuvien festivaalin ohjelmistossa tarjolla oli paljon perinteisiä lastenelokuvia, kuten satuja prinsessoineen, velhoineen, menninkäisineen ja uljaine prinseineen. Myös nykyajan tarinoissa lapsisankarit ratkaisivat rikoksia ja elivät läheisinä ystävinä sopusoinnussa eläinten kanssa. Ekologiset kysymykset olivat varsin paljon esillä lastenelokuvissa, luonnonsuojelu- ja ympäristökysymyksiä käsiteltiin monissa töissä. Lapset pitivät kovasti kanadalaisesta *Sammakko ja valas* -elokuvasta joka kertoi luonnonystävä Dauphnesta ja hänen parhaasta ystävästään Elvardelfiinistä. "Lastenelokuvissa vakavatkin asiat käsitellään tunteella, ja siksi niiden katselu tuntuu kaikista niin hyvältä", pohti festivaalisihteeriksi **Kaisu Isto** luonnonsuojeluteeman suosiota lastenelokuvissa. "Kasvuiän ongelmat ja kasvukivut ovat myös keskeisiä asioita olipa elokuvan kuvaama nuori sitten kotoisin Israelista, DDR:stä tai vaikkapa Tanskasta", tuumi Pentti Kejonen ja jatkoi: "Useissa elokuvissa keskeinen teema on hajallaan oleva perhe ja sen vaikutukset lasten ja nuorten arkeen." Oulussa koululaisryhmät pitivät yllättäen paljon intialaisesta **Sinhan** ohjaamasta elokuvasta *Robin Hoodin paluu*, joka ei ollut suinkaan seikkailu, vaan kuvaus Intian köyhimpien ihmisten elämästä.

Oulun lastenelokuvien festivaalin kansainvälistyminen näkyi hyvin kansainvälisen ohjelmiston lisäksi myös ulkomaalaisten kasvavassa kiinnostuksessa tapahtumaa kohtaan. Oulun seitsemänsille lastenelokuvajuhlille saapui tuottajia, elokuvaohjaajia, levittäjiä sekä festivaalien edustajia kymmenestä maasta. Festivaalin yhteydessä järjestettiin myös koulutustilaisuus lastenelokuvien tekijöille, tuottajille ja tutkijoille. Tilaisuudessa alustivat kanadalainen tuottaja Rock Demers ja ohjaaja Michael Rubbo. Demers kertoi yhtiönsä (Les Productions La Fete) toimintaperiaatteista ja omasta tuotantoideologiastaan. Michael Rubbo, jonka uusin elokuva *Tommy Tricker and the stamp traveller* oli myös Oulun elokuvajuhlien ohjelmistossa, kertoi elokuvansa tekovaiheista käsikirjoituksesta aina ensiesitykseen. Hän esitti myös runsaasti näytteitä elokuvansa valmistusvaiheista.

Ulkomaisten vieraiden määrä kasvaa

Kahdeksannella Oulun kansainvälisellä lastenelokuvien festivaalilla näkyi todellakin elokuvamaailman kansainvälisyys, sillä ulkomaisia vieraita saapui Oulun marraskuun lopun kaamokseen yli kolmekymmentä, joista ohjaajavieraita oli kaikkiaan kymmenen. Tieto Oulun lastenelokuvafestivaalista ja sen erityislaatuudesta tunnelmasta, joka syntyi mm. siitä, että Oulussa kohdeyleisönä olivat juuri lapset, oli todellakin levinnyt ympäri maailmaa kaikille elokuvan ystäville, ja niinpä kaukaisimmat festivaalivieraat tulivat Hongkongista, Iranista ja Yhdysvalloista asti. Elokuvia oli festivaalilla nähtävänä 29 kappaletta 17 eri maasta. Nyt jo perinteiseen tapaan ohjelmisto oli jaettu kahteen eri sarjaan: festivaalisarjaan ja erikoissarjaan. Festivaalisarjassa esitettiin viisitoista uutta, korkeintaan kaksi vuotta vanhaa, elokuvaa, jotka esittelivät lastenelokuvan uusimpia kansainvälisiä suuntauksia sekä keskeisiä teemoja. Erikoissarja oli nyt koottu kahden teeman ympärille: ensimmäisen osion teemana oli lapsuuden kuvauksia eri kulttuureista, ja toisessa osiossa esitettiin elokuvia lapsista kaupunkiympäristössä. Erikoissarjan puitteissa kunnioitettiin

myös saman vuoden joulukuussa 75 vuotta täyttäneen tanskalaisen **Astrid Henning-Jensenin** elokuvauraa lapsuuden kuvaajana kolmella elokuvalla: *Ditte Ihmislapsi* (1946), *Paw - poika kahdesta maailmasta* (1960) ja *Lapsuuden kadut* (1986).

VIII Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali näkyi entistä enemmän myös kaupungin katukuvassa. Viralliset avajaiset pidettiin maanantai-iltana 20.11. Rotuaarilla. Festivaalin avauksen merkiksi unkarilainen ohjaajavieras **Ferenc Teglas** katkaisi klaffilla palan filminauhaa. Avajaisissa paljastettiin myös uusi festivaalimaskotti, joka oli kolmimetrisen puusta tehty rullaava eläinhahmo kaulassaan filminauhaa muistuttava huivi ja pienokainen sylissään. Tämän lastenelokuvafestivaalin maskotin oli suunnitellut lastenkirjojen kuvittaja **Maileena Kurkinen** ja valmistaneet **Hannu Rosberg** ja **Paula Rintel**. Festivaalijärjestäjien yhdessä *Oulu*-lehden kanssa järjestämässä yleisökilpailussa tuli festivaalimaskotin nimeksi peräti 217 ehdotusta, joista festivaalin järjestäjistä koottu raati valitsi parhaaksi nimen "Vilma ja Vilmeri." Festivaalin avajaisissa yleisöä viiden asteen pakkasessa lämmitti Pave Pantteri Band sekä filmitoukat Holly ja Woody eli näyttelijät **Sari Tirkkonen** ja **Mikko Lammi**, jotka kansainvälisen vierasjoukon iloksi hallitsivat sujuvasti myös unkarin, venäjän ja italian kielen.

Elokvantekijöiden ja festivaaliyleisön tapaamiset olivat uutta Oulun lastenelokuvajuhlilla. Näissä tapahtumissa elokuvien ohjaajat, kuvaajat ja tuottajat kertoivat työstään ja suhteestaan elokuvaan sekä esittelivät tekemiään elokuvia. Festivaalitapaamiset järjestettiin Kirjastokinon viereisessä kerhohuoneessa kaupunginkirjastossa. Festivaalin avajaispäivänä maanantaina olivat paikalla New Yorkin Modernin Taiteen Museon filmiosaston johtaja **Anna Morra**, joka esitteli elokuvan *Pikku karkulainen*, puolalainen ohjaaja **Jerzy Lukaszewicz**, joka esitteli elokuvansa *Ollaan kavereita, pirulainen* sekä englantilainen **Richard Woolley**, joka oli uuden Northern School of Film and Television -oppilaitoksen johtaja. Torstaina festivaalitapaamisissa kertoivat työstään itäsaksalainen **Gunther Friedrich**, elokuvan *Pianke, sodan poika* ohjaaja, **Bob Hartley**, joka tuli Englannista ja oli ohjannut dokumenttelokuvan *Olin niin söpö vauva* sekä unkarilainen *Ei koskaan, missään, kenellekään* -elokuvan ohjaaja **Ferenc Teglas**. Perjantaina olivat vuorossa neuvostoliittolaisen *Nukke*-elokuvan ohjaaja **Isaak Fridberg** ja kuvaaja **Vladimir Nahabtsev** sekä *Avain*-elokuvan iranilainen ohjaaja **Ebrahim Foruzesh**. Lauantaina festivaaliyleisön oli mahdollista tavata tanskalainen **Nils Malmros**, joka oli ohjannut elokuvan *Århus by Night*, sekä englantilainen **Brianne Perkins**, Children's Film Unitin tuottaja.

Festivaalivieraille oli järjestetty virallista ja myös vapaamuotoisempaa ohjelmaa, josta varmasti mieleenpainuvin oli kaupungin tarjoama "kotimainen" ilta kaupungin vierasmajalla Pehkolanlammella. Heti kun festivaalivieraat olivat nousseet bussista Pehkolanlammen vierasmajan edessä, niin pimeästä ja lumisesta metsästä kajahti Mieskuoro Huutajien esittämänä "Porilaisten marssi", sitä seurasivat "Pienet sammakot", "Laps' Suomen" jne. Sisätiloissa ilta jatkui saunomisen, lohisopan, virvokkeiden ja seurustelun merkeissä. Kaupungin virallisempi vastaanotto ulkomaisille vieraille oli seuraavana iltana kaupungintalossa. Festivaalin perinteinen illanvietto oli taas juhlien viimeisenä iltana lauantaina Cafe Clementinessä Rauhalassa, jossa tällä kertaa esiintyi Oulun kaupunginteatterin Tule!-ryhmä, Richard Woolley Festival Band, jossa soitti elokuvaohjaaja Richard Woolleyn lisäksi oululaisia festivaalityöntekijöitä. Lisäksi illanvietossa soittivat Ihmeidentekijät ja Astro Lanes.

Oulun lastenelokuvien festivaalin merkittävyys kansainvälisenkin mittapuun mukaan alkoi näkyä myös siinä, että oululaiset festivaalinjärjestäjät saivat kutsuja ulkomaisten festivaalien tuomaristoihin. Vuosi 1989 merkitsi Oulun elokuvajuhlien todellista kansainvälistä läpimurtoa ja niinpä festivaalijohtaja Pentti Kejonen sai kutsun vuonna 1990 helmikuuksi Iraniin, jossa Teheranissa järjestettiin viides lasten- ja nuortenelokuvien festivaali. Oulun lastenelokuvien festivaalin festivaalisihteeri Kaisu Isto puolestaan edusti Suomea saman vuoden helmikuussa Berliinin 40. elokuvajuhlilla lastenelokuva-sarjan CIFEJ-tuomaristossa. Maaliskuussa Kaisu Isto istui Ranskan Laonissa kahdeksannen kansainvälisen lasten- ja nuortenelokuvien festivaalin kansainvälisessä tuomaristossa. Laonissa myös kaksi oululaista koululaista **Anna-Kaisa Kauppi** ja **Jani Kuukasjärvi** olivat mukana kansainvälisessä lasten tuomaristossa. Oulun Elokuva-keskuksen toiminnanjohtaja **Sauli Pesonen** puolestaan kuului kotimaiseen tuomaristoon Tampereen 20. kansainvälisillä lyhytelokuvajuhlilla maaliskuussa. Myös kotimainen valtiovalta huomioi Oulun lastenelokuvien festivaalin, sillä festivaalijohtaja Pentti Kejoselle myönnettiin valtion lastenkulttuuripalkinto joulukuussa 1989.

Chuck Jonesin animaatioita

Vuoden 1990 kansainvälinen lastenelokuvien festivaali oli järjestyksessään yhdeksäs ja ohjelmistoltaan siihenastisen historiansa laajin ja paras. Erikoissarjassa oli kolme eri ohjelmakokonaisuutta: amerikkalaisen lyhytanimaation mestarin Chuck Jonesin ohjelmisto, katsaus iranilaiseen lastenelokuva-tuotantoon sekä lapsia ja nuoria poliittisten ja sosiaalisten muutosten jaloissa kuvaava Tämä muuttuva maailma -sarja. Nyt oli myös festivaaliteatterina 168-paikkaisen Kirjastokinon lisäksi ensimmäistä kertaa mukana 304-paikkainen elokuvateatteri Rio, jonka sijainti keskellä kaupunkia helpotti yleisön liikkumista ja filmikuljetuksia. Festivaalin ohjelmaan kuuluivat oleellisena osana elokuvien lisäksi myös ohjaajatapaamiset, yleisöluennot, näyttelyt, esim. iranilainen kalligrafisen taiteen näyttely, sekä vilkas ja virikkeellinen vapaa-ajan ohjelma. Katsojia festivaali keräsi noin 10 000. Myös kansainvälisten vieraiden kiinnostus tapahtumaa kohtaan oli jatkuvasti kasvanut; yhä useammat kansainvälisten elokuvafestivaalien järjestäjät, elokuvien levittäjät, tuottajat sekä tietysti ohjaajat ja näyttelijät saapuivat kokemaan valkokankaan ja kaamoksen taikaa. Tämän vuoden festivaalin viralliset avajaiset olivat myös epävirallisen riemukkaat, sillä **M.A. Numminen** ja **Pedro Hietanen** polkaisivat elokuvajuhlat käyntiin esittämällä jänisaiheisen ohjelmansa. Festivaalin Vilma-maskotti esiintyi nyt lapsille ensimmäisen kerran elävänä käynnistämällä elokuvaprojektorin kutsuen näin nuoret ystävänsä mukaan viikon elokuviin.

Erikoisohjelmiston kohokohta olivat Chuck Jonesin, lyhytanimaation mestarin, tuotannosta kootut neljä ohjelmaa, vaikka 78-vuotias maestro itse joutuikin viime hetkellä perumaan terveydellisistä syistä vierailunsa Oulun festivaalille. Jones aloitti animaation piirtämisen jo 1930-luvulla ja oli yksi niistä ohjaajista, jotka nostivat amerikkalaisen teatterianimaation kukoistukseensa sen lyhyellä kulta-ajalla 1935 - 1955. Festivaalin Chuck Jonesin parhaat -ohjelmassa oli pyritty kokoamaan mahdollisimman kattava valikoima hänen animaatio-ohjauksiaan eri vuosikymmeniltä, jotta hänen käyttämiensä hahmojen monipuolinen ja rikas kirjo tulisi mahdollisimman hyvin esiin.

Festivaalisarjan eniten mielenkiintoa herättänyt elokuva oli kanadalaisen **Bruce Pittmanin** ohjaama koskettava *Henkien tanssi*. Elokuva perustui tositarinaan 1930-luvun Kanadasta, missä 12-vuotias mustajalkaintiaanityttö Astoh-Kom vietiin väkisin kotikylästään muiden intiaanilasten tavoin valtion ylläpitämään sisäoppilaitokseen. Laitoksessa hänelle annettiin uusi nimi Amelia, ja tytön siteet omaan kulttuuriin, taustaan, kieleen ja vanhempiin katkaistiin ja hänestä yritettiin tehdä sivistynyt kristitty. Astoh-Kom kävi läpi uhman ja sopeutumisen kausia, kunnes vanhempia koskevan valheen paljastuminen sai hänet toteuttamaan lopullisesti pakonsa. *Henkien tanssi* ei ollut ensimmäinen elokuva, jossa oli uusi näkökulma intiaaneihin, mutta se oli ensimmäinen elokuva, jossa kerrottiin Kanadassa intiaaneille pidetyistä, vasta 1980-luvulla lakkautetuista sisäoppilaitoksista. Elokuva oli kerännyt maailmalla runsaasti palkintoja, ja oululaisilla oli mahdollisuus tutustua myös elokuvan päähenkilöä näytelleeseen **Michelle St. Johniin**, joka vieraili mm. Myllytullin yläasteella kertomassa intiaanikulttuurista, sen nykytilasta ja omasta elokuvaroolistaan.

Oulun elokuvajuhlilla oli jälleen runsaasti ulkomaisia vieraita, joista epävirallinen festivaalin kunniavieras oli neuvostoliittolainen ohjaaja ja näyttelijä **Rolan Bykov**, joka kotimaassaan tunnettiin pysähtyneisyyden ajan ”kiellettyjen elokuvien sankarina.” Hän näytteli mm. **Tarkovskin Andrei Rublevissa**, **Germanin Teiden vartiinnissa** ja **Askoldovin Komissaarissa**. Oulun festivaalille Bykov tuli lastenelokuvien tekijänä ja Neuvostoliiton lasten ja nuortenelokuvien studion johtajana. Bykovin seurassa saapui hänen vaimonsa **Jelena Sanajeva**, joka näytteli opettajaa palkitussa lastenelokuvassa *Linnunpelätin*. Ohjaaja Bykov esitteli vaimonsa kanssa elokuvan Oulun festivaaliyleisölle. Kanadalainen *Henkien tanssi* -elokuvan pääosan esittäjä Michelle St. John kertoi intiaaneihin kohdistuvasta rasismista, joka ei ole vain historiaa vaan koskettaa myös intiaanien nykypäivää.

Kymmenen vuotta elokuvafestivaaleja

Marraskuun 18. päivänä vuonna 1991 käynnistynyt Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali oli historiansa kymmenes. Juhlavuoden festivaalin erikoisteemana oli suomalainen lastenelokuva ja erityisesti **Raili Ruston** lastenelokuvien retrospektiivinen sarja. Festivaalien toisessa erikoissarjassa teemana oli tänä vuonna ”Lapset näkevät enemmän”, ja näissä elokuvissa käsiteltiin sitä, miltä aikuisten maailma näyttää lasten silmin. Elokuvia tässä sarjassa oli kuusi, ja ne tulivat mm. Turkista, Intiasta, Yhdysvalloista ja Uudesta-Seelannista. Juhlafestivaalin avajaisiin elokuvateatteri Rioon oli saapunut myös kulttuuriministeri **Tytti Isohookana-Asunmaa**, joka puheessaan käsitteli mm. lastenelokuvan määritelmää: ”Mitä me suomalaiset pidämme lastenelokuvana, on vain kapea näkökulma. Näkökulmaansa voi avartaa nyt täällä.” Lapsia avajaisissa viihdytti taikuri **Markku Karvo** kyyhkysineen, festivaalin elävä maskotti Vilma tasku-Vilmereineen sekä lyhytelokuva Fievel-hiiren seikkailuista. Yleisöä kymmenes lastenelokuvien festivaali keräsi 9 700; ulkomaisia festivaalivieraita oli 14 ja suomalaisia 70.

Juhlafestivaalin kunniavieraana oli Raili Rusto, joka pitkän, vuonna 1989 päättyneen uransa aikana ehti tehdä yleisradion Lasten- ja nuortentoimitukselle yli sata lastenohjelmaa. Tästä laajasta tuotannosta - lastennäytelmäsovituksia, animaatioita, sarjafilmejä, alkuperäisaiheen elokuvallisia sovituksia - Oulun lastenelokuvajuhlilla esitettiin lähes kolmekymmentä hänen televisiolle ohjaamaansa elokuvaa, joista varhaisimmat työt olivat vuodelta 1966. Erityisen merkittävää on ollut Raili Ruston yhteistyö kotimaisten

kirjailijoiden kanssa, sillä kaikki hänen ohjaamansa käsikirjoitukset ovat suomalaisten kirjoittajien tekstejä: **Tupuna Vaissin**, **Jussi Helmisen**, **Asko Martinheimon**, **Kaarina Helakisan**, **Hannele Huovin**, **Pirkko Jaakolan**, **Paavo Rintalan**, **Anu Kaipaisen** ja monien muiden. Festivaalin Raili Rusto -ohjelmisto huipentui hänen ensimmäisen teatterileivitykseen ohjaamansa elokuvan *Uppo Nallen* kantaesitykseen. Festivaaliyleisön suosikeiksi Ruston elokuvista nousivat *Vinski ja Vinsentti* sekä *Koko kaupungin Vinski*. Myös ensi-iltansa festivaalilla saaneen *Uppo Nallen* esitykset olivat loppuunmyytyjä.

Voittajalle euroja ja Tähtipoika-patsas

Oulun XI kansainvälinen lastenelokuvien festivaali ryhtyi vuonna 1992 suurten elokuvafestivaalien tapaan palkitsemaan juhlien parhaan elokuvan. Oulun ala- ja yläasteen koululaisista valittu lapsijury palkitsi pääsarjan parhaan elokuvan ohjaajan Tähtipoika-patsaalla ja 3 000 ecun eli noin 18 000 silloisen markan rahapalkinnolla. Iiläisen kuvanveistäjän **Sanna Koiviston** tekemä Tähtipoika-patsas on noin 40 cm korkuinen pronssinen veistos, joka esittää tiernapoikien tähdenpyörittäjää mänkkiä. Tämä palkinto, joka samalla kuvasi sekä yhdentyvää Eurooppaa että oululaista tiernapoikaperinnettä, oli sanomalehti Kalevan perustama ja lahjoittama, ja lehden toimitusjohtaja **Matti Ursinin** mukaan voittajan palkitsemisesta olisi tuleva pysyvä traditio. Ohjelmiston pääsarjassa eli kilpasarjassa oli 15 uutta tai korkeintaan vuoden vanhaa lastenelokuvaa eri puolilta maailmaa. Erikoissarjassa, jonka teemana oli ”Ennen aikuisuutta”, oli nyt kymmenen elokuvaa, ja ne käsittelivät aikuiseksi kasvamisen ongelmia. Erikoissarja oli tarkoitettu hieman varttuneemmille katsojille, ja elokuvien ikäraajat olivatkin kymmenestä vuodesta ylöspäin. Festivaalielokuvia esitettiin nyt kolmessa teatterissa, kun Rion ja Kirjastokinon lisäksi festivaaliviikonloppuna oli yhdeksän esitystä myös nuoriso- ja kulttuurikeskuksen monitoimisalissa. Festivaaliviikon aikana nuoriso- ja kulttuurikeskuksen ala-aulassa oli taidekoulun oppilaiden näyttely, joka pohjautui kanadalaiseen **Bretislav Pojarin** elokuvaan *Perhoskeiju*. Yhdestoista festivaali keräsi 10 000 katsojaa, ja se sai paljon julkisuutta Suomen tiedotusvälineissä. Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali oli jo aikaisemmin samana vuonna saanut kansainvälistä huomiota, kun arvostettu amerikkalais-englantilainen elokuva-alan vuosikirja *International film guide* noteerasi festivaalin.

Lapsituomaristoon kuului kymmenen Oulun koulujen ala- ja yläasteen oppilasta, lisäksi heitä oli opastamassa kaksi lukiolaista, Jani Kuukasjärvi ja **Taina Ala-Ketola**, joilla oli kokemusta Ranskan Laonin lastenelokuvajuhlien tuomaristossa olosta. Touhua riitti kiireeksi asti koko tuomaristolle, sillä vajaan viikon aikana heidän piti katsoa kaikki kilpasarjan 15 elokuvaa. Tähän Oulun lastenelokuvajuhlien ensimmäiseen tuomaristoon kuuluivat **Minna Karinen**, **Kalle Nikula**, **Ilmari Huttu-Hiltunen**, **Anna-Emilia Piirainen**, **Ville Hellman**, **Minna Lackman**, **Liisa Salmela**, **Kirsti Jyrkkä**, **Pia Puolakka** ja **Ville Tuulos**. Ensimmäinen Tähtipoika-patsas lähti Tanskaan, sillä lähes yksimielinen raati valitsi parhaaksi elokuvaksi **Sven Methlingin** ohjaaman elokuvan *Touhulat*. Raati valitsi parhaan elokuvan pisteytysysteemillä siten, että jokaiselle elokuvalla annettiin pisteitä yhdestä kymmeneen. Kaksi raadin jäsentä piti *Pikku etsivät* -elokuvaa *Touhuloita* parempana, mutta keskustelun ja pistelaskun jälkeen *Touhulat* oli selvä ykkönen. Toiseksi sijoittui saksalaisen **Gernot Krään** elokuva *Pikku etsivät* ja kolmanneksi kanadalaisen **Jean Beaudryn** *Siisti jengi*. Raati kiitteli *Touhulat*-elokuvaa huumorintajuiseksi, sujuvaksi ja vauhdikkaaksi: ”Touhuloiden perhe on

todentuntuinen, koska se muistuttaa erään raadin jäsenen perhettä. Paras näyttelijä oli perheen vauva. Yksi raadin jäsenistä nauroi vielä kolme tuntia elokuvan päättymisen jälkeen.” Ainoa negatiivinen piirre elokuvassa oli raadin mielestä tanskan kielen ”mongerrus”. ”Lisää tällaisia lastenelokuvia”, kuului tuomariston yksimielinen loppuvaatimus. Ensimmäisen Tähtipoika-kilpailun voittaja ei ollut festivaalijohtaja Pentti Kejosen suursuosikki. ”Tykkäsin kuitenkin elokuvasta, se oli hauska. Harvoin käy niin, että aikuis-tuomariston ja lapsituomariston käsitys olisi sama. Lähtökohtamme on se, että lapset ja heidän mielipi-teensä ovat tärkeintä. Oulun tuomaristo koostui pelkästään lapsista.”

Kotimaiset lasten lyhytelokuvat mukaan

Oulun lastenelokuvien festivaali laajentui ohjelmistoltaan entisestään, sillä vuonna 1993 mukana oli varsi-naisen festivaali- ja erikoissarjan rinnalla uutuuksena kotimaisen lastenelokuvan katselmuksena. Tämä tekijöi-den itsensä pyynnöstä luotu sarja sisälsi eri pituisia, kahdesta minuutista reiluun tuntiin kestäviä, uusia suomalaisia lastenelokuvia. Näiden esitysmahdollisuudet Suomessa olivat rajalliset, koska elokuvateatterit suosivat pitkiä elokuvia ja televisiollakin oli omat standardinsa. Tampereen lyhytelokuvajuhlien ja Kettu-päivien ohjelmistossa lastenelokuvat hukkuivat helposti aikuisten elokuvien joukkoon eivätkä kohdanneet varsinaista kohdeyleisöään. Kotimaisia pitkiä lastenelokuvia festivaaliyleisöllä oli mahdollisuus nähdä kol-me: kaksi maailman ensi-iltaa, **Kaija Juurikkalan** *Rosa was here* ja **Marjo Valveen** *Avuton Anna*. Kolmas kotimainen elokuva oli festivaalisarjassa **Hannu Tuomaisen** uutuuksena *Matokuningas*.

Lasten tuomaristo valitsi voittajaksi englantilaisen **Mike Newellin** ohjaaman *Ratsu mereltä* -elokuvan. Raati perusteli päätöstään seuraavasti: ”*Ratsu mereltä* oli paras elokuva. Sen juoni oli hyvä ja helposti ymmärrettävissä. Joissakin kohtauksissa se oli jännittävä, joissakin taas hauska. Elokuvassa oli kauniita maisemakuvauksia ja ilmakuvia. Se oli liikuttava ja inhimillinen elokuva mustalaiseleirin tunnelmasta. Ih-missuhdekuvaus oli onnistunut ja musiikki kaunista. Näyttelijät olivat erittäin hyviä. Meri ja hevoset sekä mustalaiset kuvasivat hyvin vapauden kaipausta.” Ilmeisesti hyvin tasaisessa kilpailussa toiseksi paras elo-kuva raadin mielestä oli Kaija Juurikkalan *Rosa was here* ja kolmanneksi paras kanadalaisen **Giles Walkerin** ohjaama *Ganesh*.

XII Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali keräsi 7 670 katsojaa ja yleisön, joka osallistui vielä kaksi päivää elokuvajuhlien päättymisen jälkeen jatkuneeseen seminaariin. Varmaankin paras kiitos festi-vaalin tekijöille tuli kuitenkin vasta seuraavan vuoden tammikuussa, kun *Koululainen*-lehden ensimmäinen kunniakirja myönnettiin Oulun kansainväliselle lastenelokuvien festivaalille. ”Kunniakirja annetaan sellai-selle, joka on hauskuuttanut tai muuten tuntuvalta tavalla vaikuttanut koululaisten elämään”, sanotaan diplomissa, jonka *Koululainen*-lehden päätoimittaja **Sirkku Kuusava** yhdessä Hintan ala-asteen oppilaiden **Otto Rinteen**, **Päivi Alaraasakan**, **Matti Salmelan** ja **Maria Suorsan** kanssa ojensi festivaalijohtaja Pentti Kejoselle ja festivaalisihteeri **Eszter Vuojalalle**. Lehden päätoimittaja Sirkku Kuusava oli päässyt käymään festivaalilla kahtena vuonna peräkkäin ja kunniakirjan luovutustilaisuudessa hän totesi: ”Olen varma, ettei toista vastaavaa ole. Oululaiset eivät ehkä huomaakaan, kuinka mahtava tapahtuma festivaali on. Juhla tapahtuu liian lähellä, jotta sen ainutlaatuisuus huomattaisiin. Cannesin elokuvajuhlilla en ole käynyt,

saatan kuitenkin kuvitella, että siellä on jotain samanlaista ilmassa kuin Oulussa. Yhteiskunnan yleinen muutos oli selvästi havaittavissa tapahtuman luonteesta. Lama näkyi juhlilla, mutta se ei ollut henkistä laatua.” Vastauspuheessaan Pentti Kejonen kertoi olevansa erityisen tyytyväinen koululaisten kannustuksesta: ”Tämän kunnianosoituksen arvoa nostaa erityisesti se, että myönteinen palaute tulee juuri siltä ryhmältä, jolle festivaali on suunnattu. Oulun festivaalin kansainvälinen arvostus nousee varmasti jo seuraavalla kerralla edelleenkin. Laman vuoksi ollaan Frankfurtin festivaalia ajamassa parhailaan alas, ja Oulu alkaa olla lajissaan ainoita koko maailmassa.”

Animaation juhlaa

XIII Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali sai arvokkaan tukijan, kun tasavallan presidentin puoliso, rouva Eeva Ahtisaari lupautui vuoden 1994 elokuvajuhlien suojelijaksi. Festivaaliohjelmiston painopiste oli tällä kertaa animaatioelokuvassa, ja festivaalin yleisrakenne oli kilpailu- ja erikoissarjoineen suurin piirtein samanlainen kuin aikaisemminkin. Festivaaliviikon elokuvateattereina olivat Rio, Kirjastokino sekä Elokuvakeskuksen Studio. Kilpasarjassa esitettiin 12 elokuvaa, joista Oulun koululaisista koottu 10-henkinen tuomaristo valitsi voittajaelokuvan. Erikoissarjan elokuvien teemana oli lapsuus, mutta näytännöt oli suunnattu etupäässä aikuisemmille katsojille, sillä festivaalijohtaja Pentti Kejosen mukaan ”[sarjan] elokuvat käsittelevät lapsuutta, mutta eivät välttämättä ole lastenelokuvia. Ne nostavat esiin aiheita, jotka näyttävät, millaisessa maailmassa lapset elävät ja miten aikuiset käyttävät heitä hyväkseen.” Erikoissarjassa oli elokuvia mm. Tanskasta, Puolasta, Islannista, Englannista ja Turkista. Oulun festivaali jatkoi myös edellisenä vuonna aloittamaansa erikoissarjaa, jossa esiteltiin suomalaista uutta lyhyttä lastenelokuvaa. Nyt oli vuorossa kotimainen animaatioelokuva, sillä yhtä lukuun ottamatta kaikki sarjan elokuvat olivat animaatioita. Myös kilpasarjassa oli tänä vuonna mukana peräti neljä animaatioelokuvaa. Koska animaatioelokuvan osuus oli niin merkittävä, Pentti Kejonen toivoi, että festivaalista tulisi animaatio-reiden kohtauspaikka: ”Koska animaation osuus on niin korostunut pystytämme festivaalille animaatio-näyttelyn, jonka pohjana on Suomen elokuväsäätiön näyttely. Kyseessä on supistettu versio Tampereen filmijuhlilla esillä olleesta kokonaisuudesta. Toisaalta Sauli Pesosen suunnittelemaan näyttelyyn tulee paljon muutakin kuin vain kotimaisen animaation osuus.” Festivaalin avajaiset pidettiin elokuvateatteri Riossa maanantaina 14. marraskuuta: ohjelmassa esitettiin kaksi animaatioelokuvaa, **Katariina Lillqvistin Kamarihaikara** sekä **Flemming Quist Möllerin ja Stefan Fjeldmarkin Viidakkovekara Juuso**.

Kilpasarjan kahdestatoista elokuvasta raati valitsi voittajaksi, järjestyksessään kolmanneksi Tähtipoika-veistoksen ja rahapalkinnon saajaksi, saksalaisen **Joseph Vilsmaierin** elokuvan *Lisen ja Lotten salaisuus*. *Lisen ja Lotten salaisuus* keräsi raadilta 91 pistettä, toiseksi sijoittunut kanadalainen **Roger Cantinin Me-tusalem** sai 87 pistettä ja kolmanneksi raati arvosti 86 pisteellä tanskalaisten Möllerin ja Fjeldmarkin piir-roselokuvan *Viidakkovekara Juuso*. Lapsituomariston mielestä voittajaelokuva oli vauhdikas ja hauska: ”Sen sujuva juoni oli helppo ymmärtää. Pidimme lapsinäyttelijöistä, hyvästä musiikista ja kauniista maisemista. Muuta negatiivista emme löytäneet kuin hieman epärealistisen lopun. Elokuvan tärkein ja mieleenpainuvuin lause oli: ’Elämässä on hetkiä jolloin täytyy vetää hätäjarrusta.’” Kilpasarjan neljästä animaatioelokuvasta raati totesi: ”Animaatioelokuvista parhaat olivat latvialainen *Myllärikissa* sekä tanskalai-

nen *Viidakkovekara Juuso*. *Myllärikissan* yön ja päivän taistelun kuvaus miellytti. *Viidakkovekara Juusossa* oli taas mukaansatempaava musiikki sekä mieleenpainuvat repliikit." Palkintojenjakotilaisuudessa lapsituomaristo luki loppuraporttinsa viidellä kielellä, englanniksi, ranskaksi, ruotsiksi, saksaksi ja suomeksi, ja siinä osoitettiin samalla yhteinen vetoamus elokuvantekijöille: "Älkää aliarvioiko lapsia."

XIV lastenelokuvien festivaali juhli 100-vuotista elokuvaa

Vuosi 1995 oli Oulun kansainväliselle lastenelokuvien festivaalille kahdessakin suhteessa merkittävä vuosi: elokuva täytti 100 vuotta, ja heti ensimmäisenä Suomen EU-vuonna Euroopan komissio tuki taloudellisesti Oulun lastenelokuvajuhlia liittäen sen näin mukaan eurooppalaisten elokuvajuhlien verkostoon. Verkostoitumista oli tapahtunut jo aiemminkin, sillä Oulun festivaali oli jo useamman vuoden ajan ollut koko maailman lastenelokuvan tuotannon edistämiseen omistautuneen CIFEJ-järjestön jäsen, samoin kuin vastaavaa työtä tekevän eurooppalaisen järjestön European Children's Film Associationin (ECFA) jäsen. Oululaiset lapset olivat toimineet tuomareina Ranskan Laonin lastenelokuvien festivaalilla usean vuoden ajan, ja tänä vuonna Oulun elokuvajuhlilla jaettiin ensimmäisen kerran CIFEJ-palkinto, jonka eri maita edustavien elokuva-ammattilaisten tuomaristo myöntää lastenelokuvajuhlilla parhaaksi valitsemansa kilpasarjan elokuvan ohjaajalle.

Oulun lastenelokuvien festivaali juhlisti elokuvan 100-vuotisjuhlaa esittämällä erikoissarjan nimellä "Lastenelokuvien tähtihetkiä." Tässä sarjassa nähtiin **Carroll Ballardin** elokuva *Musta ori*, **Victor Fleming**in *Ihmema* *Oz*, **Steven Spielbergin** *E.T.*, **Rumle Hammerichin** *Otto on sarvikuono*, **Ebrahim Forouzes** *Avain*, **Andre Melanconin** *Bachia haisunäädälle* ja **Mike Newellin** *Ratsu mereltä*. XIV lastenelokuvajuhlien kunniavieras oli **Elina Salo**, jonka ura lapsille tarkoitetun taiteen tekijänä alkoi jo 1960-luvulla Pikku Myyn roolissa muumiperheestä kertoneessa tv-sarjassa. Oulun lastenelokuvajuhlat esittivät yhdessä Yleisradion kanssa laajan koosteen Elina Salon lastenohjelmista. Sarjaan kuuluivat mm. Raili Ruston ohjaama *Kahdeksan peiliä*, *Kukon ja kanan sauna*, *Äidin uhmaikä*, *Kalastaja ja hänen eukkonsa*, *Krylovin eläinsadut* ja monia muita.

XIV Oulun lastenelokuvien festivaalin lapsituomariston palkinnon sai italialaisen **Renzo Martinellin** ohjaama elokuva *Sara tulee*. Kilpasarjan toiseksi paras elokuva lasten raadin mielestä oli kanadalaisen **Robert Tinnellin** ohjaustyö *Pyöreän pöydän lapset*, ja kolmanneksi sijoittui kanadalainen **Gary Ledbetterin** ohjaama *Henry ja Verlin*. *Sara tulee* -elokuva kertoi, miten lapsena rampautunut 12-vuotias Sara saavuttaa unelmansa uimarina. Tuomariston mielestä "elokuva oli liikuttava kuvaus erilaisuudesta, joka panee ajattelemaan suhtautumista erilaisuuteen. Erilainenkin voi olla voittaja. Elokuvassa on kuvattu liikuttavasti myös lasten ja aikuisten välistä suhdetta." Tuomariston mielestä "päähenkilö Sara oli todella hyvä roolissaan, ja lisäksi kuvauskulmat ja -kohteet oli valittu hyvin". Ainoana huonona puolena tuomaristo nosti esiin sen, että elokuva saattaa olla liian pitkä pienille katsojille. CIFEJ-tuomariston muodostivat Kaisu Isto (TV1:n ohjelmanhankinta), **Eeva Facrevaag** (Norjan elokuvainstituutti) ja Raymond Lefevre (Laonin lastenelokuvafestivaali). CIFEJ-raati palkitsi parhaana kanadalaisen Gary Ledbetterin elokuvan *Henry ja Verlin*, joka raadin mukaan "lämmöllä ja eläytyen kuvasi keskinäiseen ymmärrykseen ja hyväksyntään perus-

tuva ystävyttä. Taiteellisesti korkeatasoisella ja teknisesti varmallalla toteutuksella elokuva onnistuu synnyttämään nuorelle yleisölle vahvan elämyksen." CIFEJ on kansainvälinen lasten- ja nuortenelokuvien järjestö, joka jakaa eri festivaaleilla samannimisen palkinnon järjestön antamien arviointiperusteiden mukaan: palkitun elokuvan tulee edustaa korkeaa taiteellista tasoa ja teknistä osaamista. Lisäksi elokuvan tulee lisätä ymmärrystä erimaalaisten lasten ja nuorten välillä sekä sillä tulee olla mahdollisuus päästä kansainväliseen levitykseen.

XIV lasten elokuvajuhlien suosituimmat esitykset olivat kuitenkin ”Lastenelokuvan huippuhetkiä” -sarjaan kuuluneet elokuvat. ”*E.T., Ihmemaa Oz ja Musta ori* keräsivät paljon katsojia. *E.T.* oli festivaalin kaikkein suosituin elokuva”, kertoi festivaalisihteeri Eszter Vuojala ja sanoi järjestäjien olleen jopa hieman yllättyneitä klassikoiden suuresta suosiosta. ”Luulimme, että kaikki ovat jo nähneet ne, mutta näin ei ollut. Myös kilpasarjan elokuvat olivat suosittuja. *Lohikäärmeiden maa, Sara tulee ja Joannan seikkailut* keräsivät paljon katsojia. Pienten suosikki oli *Pönttö poika*, kertoi Vuojala. Festivaali keräsi kaikkiaan 10 000 kävijää, joista noin 9 000 kävi katsomassa elokuvia ja loput 1 000 osallistui seminaareihin tai vieraili näyttelyissä. Esityksiä oli yhteensä 109 ja esitettyjä elokuvia 60.

Kunniavieraana Heikki Prepula

Vuoden 1996 Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali juhli suomalaista lasten animaatioelokuvien tekijää Heikki Prepulaa. Elokuvajuhlilla esitettiin koko Prepulan tuotanto vuonna 1968 valmistuneesta mustavalkoisesta ensimmäisestä *Kössi Kengurusta* alkaen. Yhteensä festivaalien aikana nähtiin 24 hänen animaatiotansa. Valtion elokuvataidoimikunnan puheenjohtaja, Oulun lastenelokuvajuhlien johtaja, Pentti Kejonen perusteli tyytyväisenä Prepulan valintaa festivaalin kunniavieraaksi seuraavasti: ”Prepulan tuotanto on laaja ja korkeatasoinen. Hän on harvoja elokuvantekijöitä, joiden tuotanto on suunnattu alle kouluikäisille lapsille.” Prepulan lisäksi kotimaisessa katselmuksessa esitettiin myös Hannele Huovin käsikirjoittamat ja Liisa Helmisen ohjaamat *Urpo ja Turpo* -filmatisoinnit. Yhteensä viikon aikana Oulussa nähtiin 70 lastenelokuvaa, joista 30 oli täyspitkiä elokuvia. Yleisöä festivaaliesitykset keräsivät yhteensä 9 970 katsojaa. Heikki Prepulan retrospektiiviin liittyi myös hänen töidensä näyttely kaupunginkirjastossa, jossa oli esillä 30 yksittäistä kuvaa, kuvasarjoja, tekstejä, luonnoksia sekä lakanamainen animaation syntä selvittävä storyboard.

Oulun lapsiraati valitsi kilpasarjasta suosikikseen englantilaisen John Hendersonin ohjaaman elokuvan *Loch Nessin salaisuus*. Perusteluissaan tuomaristo totesi ”elokuvan antavan aiheen uskoa, että elokuvan tarina olisi voinut tapahtua joskus. Lopussa katsoja jo uskoo, että joidenkin asioiden on parempi pysyä salassa”. Voittajan lähituntumassa lapsituomariston arvioinneissa seuraavaksi tulivat islantilainen Gisli Snaer Erlingssonin ohjaama *Ritari Benjamin Kyyhkynen*, amerikkalaisen Carrol Ballardin elokuva *Fly away home* sekä irlantilaisen Chris Bouldin *Ystäväni Joe*.

Toista kertaa Oulussa tuomaroinut aikuisista elokuvan ammattilaisista koottu CIFEJ-raati valitsi parhaaksi kilpasarjan elokuvaksi hollantilaisen Esme Lammersin ohjaaman *Kauan eläköön kuningattaren*. Raati,

johon kuuluivat saksalainen *Kinder- und Jugendfilm Korrespondenz* -lehden päätoimittaja **Hans Strobel**, ruotsalainen Uumajan elokuvafestivaalin johtaja **Thom Palmen** ja suomalainen elokuvaohjaaja Liisa Helminen, kehui festivaalielokuvien tasoa hyvin korkeaksi ja pahoitteli, ettei voinut antaa kuin vain yhden palkinnon. Perusteluissaan voittajan valitsemisesta raati totesi seuraavasti: ”*Kauan eläköön kuningatar* on herkkä elokuva nuoresta tytöstä, joka etsii isäänsä. Tytön luja tahto sekä ystävyys pojan kanssa, joka opettaa hänelle shakkipelin salaisuudet, auttavat häntä löytämään itsensä ja oman vahvuutensa ja tavan käyttää sitä. Elokuva vaikuttaa katsojiin oivaltavalla tarinankerronnallaan, visuaalisella tyyllillään ja nuorten näyttelijöiden vakuuttavalla esiintymisellä. Elokuvan teema on kansainvälinen ja se edistää parempaa yhteisymmärrystä lasten ja aikuisten kesken kaikkialla maailmassa.” Huomionarvoista on, että lapsituomariston ja CIFEJ-raadin myöntämät palkinnot eivät tälläkään kertaa osuneet samalle, eivät edes samantyyli- sille, elokuvalle. CIFEJ-tuomariston päätös perusteluineen herätti elokuvateatteri Rion lapsiyleisössä muti- naa, kun yllättävän moni katsoja kuvaili elokuvaa lähinnä vain tylsäksi. Tämä kertoi lähinnä vain siitä, että aikuisten ammattilaisten ja varsinaisen kohdeyleisön, lasten näkemykset hyvästä lastenelokuvasta olivat erilaisia. Lapset tuntuivat vuodesta toiseen pitävän lastenelokuvasta, jossa on uskottava ja tuntei- siin vetoava tarina ja jossa lapset pystyvät toimimaan menestyksellä omien päämääriensä hyväksi aikuis- ten hallitsemassa monimutkaisessa ja ristiriitaisessa maailmassa, myös aikuishahmoja vastaan.

Ensiversio Peter Panista 1924 - Liisa Helminen kunniavieraana

Ohjaaja Liisa Helminen oli kuudennentoista Oulun kansainvälisen lastenelokuvien festivaalin kunniavieraana, ja hänen yhdessä virolaisen **Riho Untin** kanssa ohjaamaansa seitsemän uutta osaa *Urpo ja Turpo* - sarjaan esitettiin festivaalilla maailman ensi-iltana. Yksi festivaalin useista tähtihetkistä oli **James M. Barrien** *Peter Pan* - näytelmän varhaisin elokuvaversio, joka oli saksalaisen **Herbert Brenonin** vuonna 1924 ohjaama mykkäfilmi. Elokuva esitettiin oululaisen säveltäjän **Oliver Kohlenbergin** pianosäestyksellä. Sarjassa ”Mykkäelokuvan tähtihetkiä” esitettiin myös saksalaisen **Lotte Reinigerin** vuonna 1926 valmistunut siluettianimaatio *Prinssi Ahmedin seikkailut*, joka perustui *Tuhannen ja yhden yön* satujen aiheisiin ja hahmoihin. Sarjassa esitettiin lisäksi kokoelma tuotteliaan Reinigerin 1950-luvun satuelokuvia ja lyhyt englantilainen dokumenttielokuva Reinigerin käyttämästä animaatiotekniikasta. Kilpasarjassa oli tänä vuonna mukana kaikkiaan 14 uutta lastenelokuvaa, joista lapsituomaristo jo perinteisesti palkitsi valitse- mansa elokuvan Tähtipoika-veistoksella ja 3 000 ecun rahapalkinnolla. Pienimuotoisessa erikoissarjassa esitettiin tälläkin kertaa elokuvia, jotka kuvasivat lapsuutta ja nuoruutta, mutta eivät olleet varsinaisia lastenelokuvia. Lapsiraati valitsi parhaaksi amerikkalaisen **Danny DeViton** ohjaaman elokuvan *Matilda ja lasten kapina*. CIFEJ-tuomaristo jakoi kilpasarjalaisille oman palkintonsa, jonka sai tällä kertaa iranilaisen **Majid Majidin** ohjaama elokuva *Taivaan lapset*. Festivaaliteatterit olivat tutut, elokuvateatteri Rio, Kirjas- tokino ja Elokuvakeskuksen Studio. Festivaaliin liittyviä näyttelyitä oli neljä. Nuoriso- ja kulttuurikeskuk- sessa oli *Pikku kakkosen* näyttely ja lasten ja nuorten taidekoulun tekemä siluettielokuvanäyttely. Oulun kaupunginkirjastossa oli esillä *Urpo ja Turpo* -näyttely sekä kroatialaisen **Edo Lukmanin** animaatiokoulun näyttely Lasten omat animaatiot. Elokuvissa kävi festivaaliviikon aikana 9 550 katsojaa, ja koko festivaali- tapahtuma keräsi näyttelyineen 10 500 vierailijaa.

Lapsituomaristo perusteli parhaan elokuvan valintaansa seuraavasti: "Lapsituomariston mielestä kilpasarjan paras elokuva oli *Matilda*. *Matilda* kirjana oli monelle jo ennestään tuttu. Elokuva oli hyvin toteutettu ja erittäin hauska; siinä oli liioittelua, mutta komediassa se ei haittaa. *Matilda* oli perheen sympaattisin hahmo, ja kaikkein hauskin oli koulun rehtori. Elokuvassa oli hyvät roolisuoritukset. Tällaisia mukaansa tempaavia elokuvia toivomme lisää." *Matilda ja lasten kapina* perustui **Roald Dahlin** kirjoittamaan kirjaan, ja se oli tyypillinen amerikkalaisesta elokuvaperinteestä ammentava toiminta-elokuva, värikäs ja lennokas seikkailufantasia. Elokuvan herkullisimmasta roolityöstä vastasi itse ohjaaja Danny DeVito, joka näytteli oivasti *Matildan* öykkärimäistä isää. Ohjaaja Danny DeViton puolesta palkinnon otti elokuvateatteri Riossa vastaan elokuvan maahantuoja ja levittäjän edustaja, Columbia TriStar Egmont Film Distributors Oy:n toimitusjohtaja **Jouko Jämsä**, joka kiitospuheessaan toivoi suuria rahoja tienaavan Danny DeViton ohjaavan *Matilda*-elokuvan voittorahat jollakin tavalla kiertoon oululaisen lastenkulttuurin hyväksi

Kansainväliseen CIFEJ-tuomaristoon kuuluivat tällä kertaa hollantilainen Amsterdamin Cinekid-festivaalin apulaisjohtaja **Saskia Cornelia van Faassen**, lastenkirjailija **Kaarina Helakisa** Suomesta sekä elokuva- ja kuvataidekriitikko **Steven Kaplan** Yhdysvalloista. CIFEJ-tuomaristo kiitteli kovasti tämänkertaisen festivaalin kilpasarjan elokuvien korkeaa tasoa, joista he kuitenkin yksimielisesti valitsivat suosikikseen iranilaisen Majid Majidin ohjaaman elokuvan *Taivaan lapset*. Raati kuvaili Majidin elokuvaa jännittäväksi ja sydämeenkäyväksi: "Tässä mestarillisessa elokuvassa ponnistellaan neuvokkaasti voittoon. Siinä on kaikki modernin tarinan ainekset." Muut kolme CIFEJ-raadin kunniamaininnan saanutta elokuvaa olivat **Heikki Kujanpään** ohjaama ensimmäinen pitkä elokuva *Jäänmurtaja*, ranskalaisen **Jacques Fanstenin** rasisminvastainen komedia *Hyvän asian vuoksi* sekä lapsiraadinkin palkitsema *Matilda ja lasten kapina*. *Taivaan lapset* oli ennen Oulua jo ehditty palkita Montrealin elokuvafestivaalilla ja Frankfurtin lastenelokuvafestivaalilla. Elokuva kertoi kahden sisaruksen, Zohren ja Alin päivittäisestä kamppailusta, sisarten välisestä rakkaudesta ja huolenpidosta. Ali kadottaa suutarimatikallaan sisarensa kengät, ja sisarusten täytyy tästä lähtien käydä koulua vuorotellen. Paikalliseen kulttuuriin kuuluu, että lapset hoitavat omat asiansa ja ratkaisevat ongelmansa itse. Vanhemmille ei kerrota asiasta näiden suuttumisen pelossa, sillä perheellä ei ole varaa ostaa uusia kenkiä. Urhea Ali pinnistää yli rajojensa, voittaa juoksukilpailun ja saa upouudet hienot kengät. Elokuvassa on herkästi ja kauniisti kuvattu sisarrakkaus ja velvollisuudentunto, jotka eivät katoa elämän tuodessa vaikeuksia eteen. Se on kaunis tarina maailmasta, jossa velvollisuus ja omatunto käyvät itsekkyyden ja omaneduntavoittelun edellä. Ohjaaja Majid kuuluu Iranin elokuvaohjaajien kärkeen. Lapsiaiheisista elokuvista, joita maassa tuotetaan kuutisenkymmentä vuodessa, oli kulttuurivallankumouksen jälkeen kasvanut Iranin epäpoliittinen ja epäkaupallinen taidemuoto sekä vientiartikkeli

Camilla Mickwitzin retrospektiivi

Seitsemästoista Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali juhli suomalaisen animaation edelläkävijää ja lastenkirjailijaa Camilla Mickwitziä (1937 - 1989) näyttelyllä ja hänen elokuvatuotantonsa retrospektiivisellä esittelyllä. Samoin esitettiin kooste ranskalaisen piirroselokuvien ohjaajan **Paul Grimaultin** lastenelokuvista. Tämän uraa esitteli Laonin kansainvälisen lastenelokuvien festivaalin johtaja Raymond Lefevre. Kilpasarjassa esitettiin kaikkiaan kolmetoista uutta pitkäa lastenelokuvaa, ja pienimuotoisessa erikoissarjassa, jonka elokuvat kuvasivat totuttuun tapaan lapsuutta ja nuoruutta, mutta eivät olleet varsinaisia lastenelokuvia, oli esillä vain neljä elokuvaa. Mutta erikoissarjassa oli mukana kuitenkin yksi festi-

vaalin todellinen helmi, hongkongilainen *Naamiokuningas* (1996), joka oli 1990-luvun palkituin lastenelokuva. Uuden kotimaisen lastenelokuvan katselmus oli myös suppea sarja, koska lyhyiden lastenelokuvien tuotanto oli ollut Suomessa vähäistä. Mukana oli neljä elokuvaa, joista oululaisen **Tapani Launosen** ohjaama *Eppu ja uusi koulu* oli kuvattu Paulaharjun koululla Oulussa. Festivaalilla järjestettiin nyt ensimmäistä kertaa lasten animaatiopaja, jonka opettajana toimi kroatialainen Edo Lukman. Työpaja toteutettiin yhteistyössä Oulun lasten ja nuorten taidekoulun kanssa, ja valmis elokuva esitettiin Kirjastokinossa festivaalin päätössunnuntaina. Ensimmäistä kertaa Oulun lastenelokuvien festivaalin historiassa sekä lapsiraati että CIFEJ-tuomaristo päätyivät palkitsemaan kilpasarjan parhaana elokuvana saman elokuvan, ruotsalaisen **Anders Grönrosin** ohjaaman *Lasinpuhaltajan lapset*. Festivaalin näyttely oli tänä vuonna omistettu lastenkirjojen ja animaatioiden tekijälle Camilla Mickwitzille, jonka nuoriso- ja kulttuurikeskuksessa olleessa näyttelyssä oli esillä kirjojen ja animaatioiden kuvitusoriginaaleja. Yksi Oulun festivaalin merkkitapaus oli suomalaisen suuren yleisö- ja arvostelumenestyksen myöhemmin saaneen **Raimo O. Niemen** ja **Ville Suhosen** ohjaama *Poika ja ilves* -elokuvan maailmanensi-ilta avajaiselokuvana elokuvateatteri Riossa.

Lasten tuomaristo perusteli voittajaelokuvaa seuraavasti: "*Lasinpuhaltajan lapset* oli paras elokuva, koska ohjaaja on onnistunut luomaan mystisen satumaailman. Elokuvasa oli jännitystä, ja se oli samalla koskettava. Erityisen koskettavaa oli vanhempien kohtalo. Elokuva oli loistavasti kuvattu ja leikattu. Näyttelijät olivat lahjakkaita. Mielenkiintoinen hahmo oli herttua, joka luuli tulevansa onnelliseksi täytettyään kaikkien toiveet, mutta vasta lopussa tajusi elämän olevan sekä antamista että ottamista." Myös CIFEJ-tuomaristo, jossa olivat mukana saksalainen lastenelokuvien käsikirjoittaja ja ohjaaja **Beate Peters-Hanspach**, hollantilainen lastenelokuvien maahantuojaja **Dick De Jonge** ja suomalainen ohjaaja **Raimo O. Niemi**, arvostivat *Lasinpuhaltajan lapset* festivaalin parhaaksi elokuvaksi. Perusteluissaan raati totesi seuraavasti: "Tuomariston mielestä *Lasinpuhaltajan lapset* on rikas ja voimakas satuelokuva, joka kiinnostaa sekä lapsia että aikuisia. *Lasinpuhaltajan lapsia* kannattelevat loistavat näyttelijät, hieno kameratyö ja kaunis lavastus. Näiden avulla ohjaaja on luonut fantasian ja myyttien vangitseman maailman, jossa on jännittäviä ulottuvuuksia." Tämä oli myös ensimmäinen kerta Oulun lastenelokuvien festivaalin historiassa, kun itse ohjaaja oli paikalla elokuvateatteri Riossa ottamassa vastaan Kalevan lahjoittaman palkinnon, "lasten oscarin", kuten Kalevan toimitusjohtaja Martti Ursin palkintojenjaon yhteydessä totesi. Ohjaaja Anders Grönrosin lisäksi palkintoja olivat vastaanottamassa *Lasinpuhaltajan lapsia* esittäneet **Oliver Peldius** ja **Jasmine Heikura**. Itse ohjaaja sanoi "vapisevansa onnesta" palkinnon johdosta. *Lasinpuhaltajan lapset* perustui huomattavan lasten- ja nuortenkirjailijan **Marika Gripen** romaaniin.

Millenniumjuhlan teemana maahanmuutto ja pakolaisuus

Oulun kahdeksannentoista lasten elokuvien festivaalin erikoisteemana oli maahanmuutto ja pakolaisuus. Aihetta käsiteltiin kolmen elokuvan erikoissarjassa, jonka yksi elokuva oli **Christope Ruggen** ohjaama *Chaaban poika*, moninkertaisesti palkittu kasvukuvaus Algerian pakolaisten elämästä Chaaban asuinalueella Ranskassa. Lisäksi aiheesta pidettiin seminaari. Seminaarin järjestivät Merikosken ammatillinen koulutuskeskus ja sen Integra-projekti, jonka tarkoituksena oli auttaa maahanmuuttajia ja pakolaisia sopeutu-

maan uuteen kotimaahansa. Seminaarissa oli vieraana algerialaissyntyinen ja Sveitsissä työskentelevä **Nasser Bahkti**, jonka koulukiusaamista kuvaava elokuva *Pelon hiljaisuus* esitettiin festivaalilla. Kilpasarjassa kilpaili kolmesta pitkää elokuvaa lapsiraadin myöntämästä palkinnosta. Lapsiraadin lisäksi kansainvälinen CIFEJ-tuomaristo jakoi oman palkintonsa. Tuomaristoon kuuluivat Ranskan Laonin lasten- ja nuortenelokuvien festivaalin taiteellinen johtaja **Florence Dupont**, Oulun kaupunginteatterin johtaja ja lasten- ja nuorten teatterifestivaalin johtaja **Maarit Pyökäri** ja ruotsalainen elokuvaohjaaja **Christer Engberg**. Perinteisessä erikoissarjassa esitettiin nyt yhdeksän elokuvaa, joista peräti kolme oli iranilaisia. Kotimaista elokuvaa erikoissarjassa edusti **Matti Ijäksen** *Sokkotanssi*. Kilpasarjassa ei ollut taaskaan yhtään kotimaista lastenelokuvaa, koska *Poika ja ilves* -elokuvan jälkeen Suomessa ei ollut valmistunut ainoatakaan lapsille suunnattua koko illan elokuvaa. Pienten ja vähän isompienkin Myyrä-fanien iloksi Oulussa esitettiin tshekkiläisen animaationtekijän **Zdenek Milerin** tuotannon retrospektiivi, jossa oli mukana 24 Milerin *Myyrä*-elokuvaa. Milerin ensimmäinen *Myyrä*-elokuva valmistui jo vuonna 1957, ja sarjaa tehtiin vielä 1990-luvun lopullakin yhteistyössä Saksan television kanssa.

Kanadalaisen **Peter Svatekin** ohjaama *Hopeasusi* voitti Oulun XVIII kansainvälisen lastenelokuvien festivaalin kilpasarjan. Lapsista koostunut tuomaristo mieltyi erityisesti elokuvan jännitykseen sekä tapahtumiin luonnon keskellä. Lapsiraati perusteli valintaansa seuraavasti: ”Lapsiraati katsoi kaikki kilpasarjan elokuvat, ja oli sitä mieltä, että elokuvien katselu voitti reilusti kouluviikon. Voittajaelokuva oli *Hopeasusi*. Se oli paras, koska siinä oli koko ajan jännitystä. Elokuva muistutti *Poika ja ilves* -filmiä, jossa ilveksestä ei tosin koskaan tullut pojan lemmikkiä, mutta tämän elokuvan sudesta taas tuli kesy husky... Oli kiva kun elokuva pyöri täysin luonnon keskellä. Koska tuomaristossa on monta lumilautailijaa ja laskettelijaa, lautailukohtaukset kiinnostivat.”

Elokuva-alan ammattilaisten CIFEJ-raati antoi oman palkintonsa ranskalaiselle **Michel Ocelotin** piirroselokuvalle *Kirikou ja paha noita*, joka perustui länsiafrikkalaiseen kansantarunaan. Elokuvassa pikkuruinen Kirikou pelasti kotikylänsä ilkeältä noidalta. CIFEJ-tuomariston perusteluissa sanottiin: ”Olemme päättäneet antaa palkinnon hyvin poikkeukselliselle elokuvalle. Tämä animaatio on elokuvakieleltään kunnioitettavan omaperäinen ja uusia näkymiä avaava. Kaikki sen elementit: musiikki, värit, tanssit ja elekieli muodostavat yhdessä hurmaavan kokonaisuuden. Elokuva yllättää käänteissään ja osuu suoraan sydämeen koskettuen kaikenikäisiä katsojia. Tästä syystä me CIFEJ-juryssä päätimme palkita elokuvan *Kirikou ja paha noita*.”

Tsatsiki, mutsi ja poliisi voittaa puolella pisteellä

Uusinta teknologiaa käyttävät animaatiot ja perinteisesti tehdyt piirroselokuvat olivat Oulun yhdeksänlälätoista kansainvälisellä lastenelokuvien festivaalilla hyvin edustettuina: tarjolla oli siluettanimaatiota, mekaanisia nukkeja, hiekka-, palikka-, pala- ja nukkeanimaatiota ja perinteisiä piirrettyjä. Japanilainen **Koji Yamamura** ja kanadalainen **Co Hoedeman** ovat alan arvostettuja mestareita, joiden molempien tuotanto oli laajasti esillä festivaalilla. Sanomalehti Kalevan Tähtipojasta kilpaili nyt 14 elokuvaa, jotka edustivat maailman lastenelokuvatuotannon kärkeä. Erikoissarjan ohjelmisto oli taas perinteisesti suunnattu varttuneemmille ja aikuisille katsojille. Pohjoismaiset ja iranilaiset elokuvat olivat olleet hyvin esillä Ou-

lun lastenelokuvien festivaalilla, mutta harvemmin oli tarjolla ollut elokuvia Kreikasta, Belgiasta ja Slovaakiasta kuten tällä kertaa. Kotimaisessa katselmuksessa esitettiin television uusinta lastentuotantoa ja lasten lyhytelokuvia. Mukana oli mm. näyttelijä **Mari Rantasilan** esikoisohjaus *Greippi* sekä oululaisen **Anni-ka Nykäsen** paikallisin näyttelijävoimin tehty komedia *Herra Pulju ja kadonneen mummon mysteeri*. Ohjelmistossa oli myös sarja maailmalla palkittuja Yleisradion lastenelokuvia. Vanhimmat näistä olivat **Heikki Partasen** ja **Riitta Rautoman** animaatio *Onnibussi* (1968) ja **Maija-Liisa Sutisen** *Tyttö ja ovi* (1969). Lapsituomariston ratkaisu voittajaelokuvasta muodostui kireäksi, sillä ruotsalainen **Ella Lemhagenin** ohjaama *Tsatsiki, mutsi ja poliisi* voitti vain puolella pisteellä englantilaisen **Stephen Daldryn** ohjaaman elokuvan *Billy Elliot*. Aikuisten muodostaman CIFEJ-juryyn kuuluivat tällä kertaa näyttelijä **Elina Salo**, **JoAnne Blouin**, Montrealissa nykyään päämajaansa pitävän lasten- ja nuorten elokuvien kansainvälisen keskuksen (CIFEJ) toiminnanjohtaja Kanadasta, sekä **Paul Bensaïd**, joka oli Ranskan Laonin kansainvälisen lasten ja nuorten elokuvafestivaalin varajohtaja. CIFEJ-tuomaristo valitsi palkinnon saajaksi ruotsalaisen **Nils Malmrosin** ohjaaman elokuvan *Paras kesä*. Aikuisraati kiinnitti elokuvissa erityisesti huomiota siihen, miten lasten vaikutus aikuisiin oli näkösällä kilpailuelokuvissa.

Valintansa perusteluissa lasten tuomaristo totesi, että "*Tsatsiki, mutsi ja poliisi* -elokuvan juoni on selkeä ja siinä on huumoria. Filmin ihmissuhdekuvioita on hauska seurata." Nuorten raati halusi myös esiintuoda tyytyväisyytensä siitä, että kilpasarjassa oli tällä kertaa mukana elokuvia niin monesta maasta. Voittajaelokuvan ohjaajalla Ella Lemhagenilla ei ollut tällä kertaa mahdollisuutta itse henkilökohtaisesti noutaa palkintoa, mutta Tietomaan elokuvateatterissa luettiin faksilta kirjalliset terveiset Etelä-Ruotsissa uutta elokuvaa tekevältä ohjaajalta.

Tarinoita kaikille

Festivaalin 20. juhlavuoden kunniaksi kilpasarjaan oli hankittu erilaisia tarinoita kaikkien lasten mieleen. Päähenkilöt seikkailivat nyt Afrikan aavikoilla, Amazonin sademetsissä, Australiassa ja Venezuelassa. Jännitystäkin riitti, kun sankarit olivat milloin konnan, milloin noidan, milloin taas valkoisen karvamöykyn perässä. Eläinten ystäville ohjelmistossa oli erittäin laaja valikoima lajeja kananpojasta norsuun. Kolme tanskalaista elokuvaa hauskuttivat komedian ystäviä. Festivaalin avajaiselokuvaksi oli valittu Disney-yhtiön uusi animaatio *Atlantis - kadonnut kaupunki*, joka esitettiin festivaalin maanantaina 19.11. elokuvateatteri Riossa. Toisen kerran Oulun festivaalin historian aikana samaokuva sai sekä lapsituomariston että CIFEJ-juryn palkinnon. Kumpikin raati arvosti parhaaksi elokuvaksi tanskalaisen **Tomas Villum Jensenin** ohjaaman *Siskon lapset*. Lapsituomaristo perusteli valintaansa sillä, että "*Siskon lapset* on hauska koko perheenokuva, jossa juoni on selkeä ja näyttelijät sopivat hyvin rooleihinsa. Elokuva kertoo perheestä, jossa on kaikenikäisiä lapsia, joten elokuvan henkilöihin on helppo samaistua. Perheen naapurissa asuva rikas yksinhuoltajaäiti ja hänen poikansa ovat vastakohta heille. Hauskin hahmo on perheen kuopus. Juoni kulkee sujuvasti eteenpäin, eikä elokuva tunnu liian pitkältä." CIFEJ-raadin muodostivat oululainen kirjailija **Sinikka Laine**, nykyisin Kanadassa asuva käsikirjoittaja ja ohjaaja **Peter van Wijk** sekä belgialainen Vlaanderenin nuortenelokuvafestivaalien johtaja **Katrin Kortén**. Hekin päätyivät nostamaan mahdolliseksi kuvaamassaan tehtävässä kolmentoista kilpailuelokuvan joukosta kolme ja sitten nimeämään voitta-

jaksi elokuvan *Siskon lapset*. Perusteluissaan raati mainitsi, että ”käsikirjoitus, näyttelijätyö ja leikkaus, lyhyesti sanottuna kaikki on erinomaista. Elokuva on täynnä iloa, kepeyttä, lämpöä ja mukaansatempavaa huumoria.” *Siskon lapset* pohjasi **John Habbertonin** kirjaan *Helen’s babies* 1870-luvulta. Hänen lastenkasvatusajatuksensa ovat ehtineet kiehtoa eri puolilla maailmaa, ja teoksesta valmistui Yhdysvalloissa jo mykkäelokuvakaudella vuonna 1924 samanniminen filmatisointi. Tanskassa tehtiin 1960-luvulla kokonainen sarja näitä ”Siskon lapsia” alkaen **Annelise Reenbergin** vuoden 1966 ohjauksesta. Habbertonin teksti ei ollut tuntematon suomalaisillekaan, sillä käännös löytyy meilläkin jo 1800-luvun lopulta nimellä *Helenan pienokaiset*.

20-vuotisjuhla festivaalin näyttely nuoris- ja kulttuurikeskuksessa oli **Karol Przeliorzin** valokuvanäyttely ”Tähtitytöt ja tähtipojat.” Karol oli ollut festivaalin työntekijä melkein alusta alkaen. Hän on valokuvaaja, muusikko ja tulkki, syntyyään puolalainen, ja puhuu puolan ja suomen lisäksi venäjää, tšekkiä ja englantia. Festivaalijohtaja Pentti Kejonen luonnehti valloittavan Karolin persoonallisuutta siten, että ”jos joku meistä jää ulkomaisten vieraidemme mieleen, se on Karol”. Karolin 20-vuotisjuhlanäyttelyn ideana oli valokuvata festivaalin pitkäaikaiset työntekijät ja yhteistyökumppanit heidän lempifilmitähtiensä näköisinä. Kaupunginteatterin puvustonhoitaja **Anna-Maija Valta** lähti mukaan naamiroleikkiin, ja Myllytullin kuvaamataidon opettaja Marju Kaltila oppilaineen ideoi ja valmisti pukuja. Karolin ideasta ei kieltäytynyt kukaan, ja tähtityttöinä ja tähtipoikina nähtiin kaupungin entisiä ja nykyisiä virkamiehiä ja -naisia, Kalevan johtoa ja kulttuuritoimituksen väkeä sekä tietysti festivaalin henkilökuntaa. Tämän juhluvuoden festivaalin kävijämääräksi tuli vähän alle 10 000. Näytöksiä oli kaikkiaan 99 kappaletta

Itsepäisiä tyttöjä sekä animaatiohelmiä Tshekistä ja Japanista

Vuoden 2002 lastenelokuvien festivaalia voisi luonnehtia itsepäisten ja rohkeiden tyttöjen esiinmarssiksi. Kilpasarjassa nähtiin kolmen erinomaisen elokuvan voimalla sellaista tyttöenergiaa, että se riisui katsojat sukupuolesta katsomatta aseista. Tämän lisäksi festivaalin avajaiselokuvaksi oli saatu japanilaisen **Hayao Miyazakin** Berliinin elokuvajuhlilla Hopeisella Karhulla palkittu lastenanimaatio *Henkien kätkemä*. Elokuvassa 10-vuotias Chihiro joutui aputytöksi noidan ylläpitämään henkiolentojen kylpylään, jossa hän rohkeutensa ja nokkeluutensa avulla ratkaisi henkimaailman arvoitukset ja pelasti samalla vanhempansa. Miyazaki ei tarjonnut hienossa elokuvassaan helppoa ratkaisua elämään, sillä päähenkilö Chihiro ei kasvanut oikukkaasta tytöstä todelliseksi sankariksi: hän vain oppi arvostamaan omia kykyjään. Lasten raadin valinta voittajaelokuvaksi oli tanskalaisen **Hans Fabian Wullenweberin** ensimmäinen pitkä elokuva *Kiipeä, Ida!* Norjalainen *Verivala* puolestaan sai aikuisten CIFEJ-raadin palkinnon. Heinäkuussa elokuva oli voittanut Grand Prix’n ja parhaan näytelmäelokuvan palkinnon Montevideon lasten- ja nuortenelokuvien festivaalilla Uruguayssa. Tanskasta oli festivaalilla toinenkin elokuvatyttö, nimittäin Tinke, joka elokuvassa *Villikko* pelkällä itsekkyydellään kesytti pelottavia miehiä 1800-luvun puolivälin Juutinmaalla. Kolmas omapäinen tyttö oli **Klaus Härön** ohjaamassa elokuvassa *Näkymätön Elina*. Elokuvassa elettiin 1950-luvun Norrbottenissa Ruotsissa, missä Elina joutui opettajan silmätikuksi äärimmäisyyksiin menevän rehellisyytensä ja itsepäisyytensä vuoksi, mutta selviytyi kuitenkin lopulta voittajana hiljaisen ja tinkimättömän kapinansa avulla. Tämän vuoden Oulun lastenelokuvien festivaalin anti oli runsas, mielenkiintoinen ja erit-

täin korkeatasoinen. Festivaalin kunniavieraina olivat suomalainen Katariina Lillqvist ja hänen työtoverinsa tshekkiläinen **Jan Balej**. Molempien nukkeanimaatiotuotanto oli kokonaisuudessaan nähtävillä, ja nukeista oli koottu viehättävä näyttely nuoriso- ja kulttuurikeskuksen tiloihin. Animaatiotarjontaa täydensi vielä laaja latvialaisen animaation esittely.

Lasten raati perusteli valintaansa kilpailun voittajaksi seuraavasti: "Kilpailussa oli monta mainiota elokuvaa, mutta pitkän harkinnan jälkeen voittajaksi nousi Hans Fabian Wullenweberin ohjaama *Kiipeä, Ida!* Elokuvasa oli omaperäinen juoni. Se oli OIKEASTI hauska. Hyvää kuvausta ja värien käyttöä. Jännittävä ja onnistui pitämään jännitteensä. Ei lässähtänyt missään välissä. Hyvin toteutettu. Sympaattinen. Vaikka juoni olikin hieman synkeä, elokuvasta saatiin silti hauska. Näyttelijät olivat hyviä ja luontevia." Elokuvasa Ida oli 13-vuotias seinäkiipeilyä harrastava tyttö, joka joutui kovan paikan eteen, kun isän henki oli kiinni kalliista leikkauksesta. Ida päätti hankkia rahat ryöstämällä pankin. Keikalle hän tarvitsi avuksi poikakavereitaan, joita hän pyöritteli perinaiselliseen tapaan. Huolellisesti suunnitellun rikoksen toteutusta vaikeutti se, että rikoskumppanien täytyi kaitsea Idan kaksivuotiasta pikkuveljeä ryöstön aikana. CIFEJ-tuomaristo, jonka jäseniä olivat brittiläinen elokuvaohjaaja **John Hay**, kanadalaisen Rimouskin kansainvälisen lastenelokuvafestivaalin Carrouselin festivaalijohtaja **Kathleen Aubry** ja oululainen näyttämö- ja sirkustaiteen ohjaaja **Anna-Kaisa Järvi**, valitsi voittajaksi norjalaisen **Lars Bergin** ohjaaman elokuvan *Verivala*. CIFEJ-raati perusteli elokuvan valintaa voittajaksi seuraavasti: "Jury haluaa kiittää Oulun lastenelokuvien festivaalia valittujen elokuvien hyvästä tasosta. Kuitenkin teimme lopulta päätöksen, että yksi elokuva voidaan nostaa muiden yläpuolelle. Siinä on upea käsikirjoitus. Sen ohjaus on määrätietoinen ja osaava. Tämä elokuva muistuttaa meitä kaikkia siitä, millaista on kun lapsi yhtäkkiä pakotetaan kohtaamaan aikuisten maailman suuret mysteerit - kuolema ja rakkaus." Elokuvasa 13-vuotias Viktor ihaili jääkiekkosankarina kunnostautuvaa isoveljeään ja joutui hyväksymään tämän sairastumisen leukemiaan ja joutumisen sairaalaan, minkä jälkeen hänen tehtäväkseen tuli setviä ongelmallinen perhetilanne. Tämä kasvamisen kipukohtia käsittelevä elokuva kylpi melankolisesti ruskean eri sävyissä ja pyrki henkilöiden yhteisymmärrykseen, tilanteeseen, jossa ihmisten ei tarvitsisi mykistyä selittämättömien ongelmien painamina.

Kunniavieraana Kasperin ja Histamiinin isä Matti Ranin

Kahdennenkymmenenentoisen Oulun kansainvälisen lastenelokuvien festivaalin kunniavieraana oli näyttelijä Matti Ranin, joka pitkän ja monipuolisen uransa aikana on tehnyt elämäntyön verran lastenkulttuuria. Matti Raninin laajasta elämäntyöstä esiteltiin osa *Kasper-teatterin* ja *Histamiini*-sarjan töistä sekä Raninin omat suosikit suomalaisen jälkiäänityksen osalta vastaamistaan Disney-piirretyistä. Tämänvuotisen kilpasarjan elokuvissa lapset seikkailivat Lapin tunturialueella, pelastivat sudenpoikasen, matkasivat ajassa, halusivat muuttua jääkarhuksi ja muslimiksi tai yksinkertaisesti elivät lapsen arkea, jossa on onnen ja mielihapahan hetkiä. Festivaalin kilpasarjan voittajaksi yhdeksänjäseninen lapsiraati valitsi englantilaisen **Harley Coklissin** ohjaaman elokuvan *Mayn suojelusenkeli*. Aikuisten jury, johon kuuluivat tanskalainen elokuvaohjaaja **Aage Rais Nordentoft**, ruotsalainen CIFEJ:n johtokunnan jäsen **Eli Stangeland** ja oululainen lastenkulttuurintekijä **Risto Järvenpää**, valitsi parhaaksi kilpasarjan elokuvaksi belgialaisen **Dominique**

Standaertin ohjaustyön *Hop*. Erikoissarjan elokuvissa taas kerrottiin elämästä aikuisemman ihmisen näkökulmasta dokumentin, piirrosanimaation ja fiktion kautta. Avajaiselokuvana esitettiin elokuvateatteri Riossa Suomen ensi-iltana uusi Disney-elokuva *Nemoa etsimässä*, minkä jälkeen avajaisjuhlat jatkuivat kauppatorilla, jossa syttyivät Arktiset valot.

Lastenelokuvan juhluvuosi - ennätysuuri ohjelmisto

Vuosi 2004 oli omistettu lastenelokuvalle, jota juhlittiin monella eri tavalla ja tasolla. Oulun kansainvälinen lastenelokuvien festivaali juhli sitä esittämällä ennätyslaajan ohjelmiston. Kilpasarjassa oli nyt mukana 14 elokuvaa, jotka edustivat kansainvälisen lastenelokuvatuotannon kärkeä. Nuorille ja aikuisille tarkoitettuna erikoissarjan töiden joukossa olivat edustettuna niinkin eksoottiset maat kuin Bangladesh, Taiwan ja Uusi-Seelanti. Animaatioelokuvan ystäville oli tarjolla Neuvostoanimaation klassikot -sarja. Lisäksi esitettiin unkarilaisen, elämäntyöstään arvostetun Kossuth-palkinnon saaneen graafikon ja animaattorin **Liviusz Gyulain** elokuvatuotanto. Kotimaisessa katselmuksessa oli näytelmäelokuvien lisäksi dokumentteja, animaatioita ja meillä ensimmäinen digitaalisesti lavastettu fantasiaelokuva *Lumottu lapsi*. Pohjoismaiset elokuvat voittivat festivaalin palkinnot, sillä lastenraati äänesti kilpasarjan parhaaksi elokuvaksi tanskalaisen **Linda Krogsoe Holmbergin** ohjaaman elokuvan *Lähtölaskenta* ja aikuisten muodostama CIFEJ-tuomaristo palkitsi norjalaisen **Torun Lianin** ohjaaman elokuvan *Ei aleta poikia*. Tämänvuotiseen CIFEJ-tuomaristoon kuuluivat tanskalainen lastenelokuvien käsikirjoittaja, tuottaja ja festivaalijärjestäjä **Gunvor Bjerre**, portugalilainen elokuvaohjaaja **Luís Filipe Rocha** ja suomalainen tuottaja **Outi Rousu**. Festivaali voitiin myöskin avata lastenelokuvan juhluvuoden arvoisesti, kun avajaisissa elokuvateatteri Riossa esitettiin Suomen ensi-iltana maamme lastenelokuvan pioneerin Liisa Helmisen ohjaama uutuuselokuva *Pelikaanimies*.

Elokuvan *Lähtölaskenta* ohjaaja Linda Krogsoe Holmberg saapui varta vasten Ouluun palkintojenjakotilaisuuteen noutamaan lastenraadin myöntämän voittajaelokuvan palkinnon. Tähtipoika-veistoksen ja 3 000 euron rahapalkinnon luovuttivat hänelle Kalevan päätoimittaja **Risto Uimonen** ja kulttuuritoimituksen päällikkö **Kaisu Mikkola**. *Lähtölaskenta*-elokuvassa Thomas ja hänen äitinsä pakoilivat lähestymiskieltoon määrättyä väkivaltaista psykopaatti-isää vuokraamalla talon maaseudulta. Pienellä maaseutupaikkakunnalla he näyttivät viimein saavan elämänsyrjästä kiinni, mutta se vaati luopumista jatkuvan pakoilun taktiikasta ja uskallusta sitoutua myös toisiin ihmisiin. Aiheen rankkuudesta huolimatta elokuva oli hallittu ja onnistunut kokonaisuus. Linda Krogsoe Holmberg kertoi olevansa erityisen onnellinen lapsilta saamastaan tunnustuksesta, koska elokuva käsitteli hyvin tärkeää teemaa: "On tärkeää tehdä elokuvia aiheista, jotka eivät aina ole aivan suoraviivaisia. Minulle kirjoitti hiljattain eräs tyttö, joka oli saanut elokuvastani rohkeutta puhua hänelle aroista asioista avoimesti." Lastenraati puolestaan perusteli voittajaelokuvan valintaansa seuraavasti: "Voittajaelokuvassa oli hyvä juoni ja jännittävä tunnelma. Elokuva alkoi räväkästi ja tarina oli todentuntuinen. Musiikki ja äänet olivat hienosti toteutettuja. Kuvaus oli monipuolista, juonen kehitys ei ollut ennalta arvattavissa, näyttelijät oli valittu huolellisesti ja he sopivat rooleihinsa. Painajaisilla saatiin enemmän jännitystä."

CIFEJ-raati perusteli kilpasarjan parhaaksi elokuvaksi valitsemaansa norjalaista Torum Lianin ohjaamaa *Ei aleta poikia* -elokuva seuraavasti: "*Ei aleta poikia* on 12-vuotiaan tytön herkkä ja syvälinen muotokuva. Se on universaali tarina tytön kasvusta lapsesta naiseksi. Tarina keskittyy lapsiin, heidän maailmaansa ja heidän välisiin suhteisiin. Elokuvassa kuuluu lapsen oma ääni ja katsoja myötäelää heidän tunteitansa. Elokuvan sanoma on positiivinen, siinä tuntuu elämän ilo ja rakkauden voima." CIFEJ-tuomaristo halusi erityisesti mainita kahden päähenkilön intensiivisen näyttelijätyön. He olivat tuomariston mukaan "moniolotteisia ja todellisia". Tällä festivaalilla myönnettiin myös ensimmäinen Pikku karhu -palkinto. Palkinnon myöntää alueellinen mediakeskus POEM (nyttemmin Pohjoinen elokuva- ja mediasäätiö POEM), joka toimii Pohjois-Suomessa. Palkinnon arvo on 1 500 euroa. Pikku karhu -pystin on suunnitellut taiteilija Sanna Koivisto yhteistyössä 11-vuotiaan **Anni Koposen** kanssa. Tunnustuspalkinnolla halutaan kohottaa lastenelokuvan asemaa kotimaisen elokuvatuotannon ja lastenkulttuurin alalla. Palkinto myönnetään vuosittain suomalaiselle käsikirjoittajalle, ohjaajalle tai tuottajalle, joka on kuluvan vuoden aikana ansioitunut lastenelokuvan tekijänä Suomessa. Ensimmäinen palkinnon saaja oli Liisa Helminen, joka on tehnyt lastenelokuvia ja dokumentteja lapsista vuodesta 1971 lähtien. Palkinnon myöntäjien mukaan Liisa Helminen on tehnyt sivistynyttä ja korkeatasoista työtä lastenelokuvien ohjaajana ja tuottajana. Helmisen tuotantoa ovat muun muassa nukkeanimaatiot *Urpo ja Turpo* ja *Turilas ja Jäärä* sekä pala-animaatiot *Myyrän aarre* ja *Kukon ja kanan sauna*. Lastendokumentteja Helmisen tuotannossa ovat esimerkiksi *Jätkät* ja *Pikku naisia* sekä pitkiä elokuvia *Kuningas, jolla ei ollut sydäntä* ja *Pelikaanimies*.

Oulun festivaalin kunniavierana oli ohjaaja-pedagogi Kaija Juurikkala, jonka koko tuotanto oli nähtävillä festivaaliviikon aikana. Kaija Juurikkalan ura elokuvaohjaajana oli kestänyt 15 vuotta. Sitä ennen hän oli työskennellyt useita vuosia luokanopettajana. Juurikkalan ensimmäinen pidempi ohjaustyö oli Risto Jarva -palkinnolla palkittu elokuva *Rosa was here* vuodelta 1994, joka esitettiin aikanaan tuoreeltaan myös Oulun lastenelokuvien festivaalilla. Kaija Juurikkala on antanut elokuvissaan äänen varhaisnuorille, aikuisuutta odottaville ja sitä pelkääville. Aikuiset ja vanhemmat ovat Juurikkalan elokuvissa taka-alalla. Vaikka Juurikkalan tarinat keskittyvät varhaisnuoruuteen, ikä ei ole hänelle aihe vaan olosuhde: "Minulle olennaista ovat elämäntarkoituksen peruskysymykset, että aiheet ovat ikuisuusaiheita vauvasta vaariin."

Tämän vuoden festivaalilla vieraili kaksi lastenelokuvaohjaajaa, saksalainen, kilpasarjassa esitetyn *Pikkuveljeni on koira* -elokuvan ohjaaja **Peter Timm** ja portugalilainen Luís Filipe Rocha, joka kuului festivaalin CIFEJ-juryyn ja jonka tuotannosta esitettiin erikoissarjassa elokuvat *Hyvästi, isä* ja *Tunneli*. Timm tuli kuuluisaksi Saksojen yhdistymisellä pilailevalla elokuvalla *Talla pohjaan, Trabi*.

Teuvo Pakkalan Kakaravaaralta klassiseen animaatioon

Oulun 400-vuotisjuhlan kunniaksi XXIV kansainvälinen lastenelokuvien festivaali esitteli kirjailija Teuvo Pakkalan 1800-luvun lopun Oulun Kakaravaaralle sijoittuvien novellien filmatisointeja, jotka **Pauli Huotari** oli 1970- ja 1980-luvulla ohjannut tv-elokuviksi Yleisradion Oulun aluetoimituksessa. Lisäksi festivaalin päätöselokuvana nähtiin **Mikko Niskas**en vuonna 1962 ohjaama, Paavo Rintalan romaaniin perustuva, Raksilan poikien elämästä jatkosodan aikana kertova elokuva *Pojat*. Amerikkalaiseen piirrosmaailmaan saatiin

tutustua yli 30 vuotta animaation parissa työskennelleen **Gary Goldmanin** kautta. Oulun lastenelokuvien festivaalin kunniavieraaksi saapunut Gary Goldman ja hänen työtoverinsa **Don Bluth** halusivat palauttaa käsityöläismäisen otteen piirroselokuvaan. He jättivät Disney-yhtiön vuonna 1979 ja perustivat oman animaatiostudionsa, aluksi Bluthin autotalliin. Goldmanin ja Bluthin käsissä piirroshahmot saivat jälleen varjonsa takaisin, ja puun oksa taipui, kun lintu lehahti siihen. Animaatioihin palasi jälleen vaaran ja tragedian tuntu. Kilpasarjassa oli nyt kaksitoista uutta lastenelokuvaa, jotka tulivat eri puolilta maailmaa Suomesta Brasiliaan. Kotimaista tuotantoa edusti Kaija Juurikkalan uusin, Oulun seudulla kuvattu elokuva *Valo*. Oulun lastenelokuvien festivaalin historiassa sattui nyt kolmannen kerran, että sekä kumpikin raati valitsi saman elokuvan kilpasarjan voittajaksi: irlantilaisen **Terry Loanen** ohjaama *Mickybo ja minä* voitti molemmat palkinnot. CIFEJ-raatiin kuuluivat tällä kertaa oululainen kulttuurivaikuttaja Kaisu Mikkola, belgialainen Flandersin nuortenelokuva festivaalin taiteellinen johtaja **Pieter Boeckx** ja tanskalainen elokuvantekijä **Kasper Munk**. Festivaaleilla jaettiin toisen kerran alueellisen elokuvasäätiön POEMin myöntämä Pikku karhu -palkinto.

Lastenraati kiitteli Terry Loanen elokuvaa *Mickybo ja minä* seuraavasti: "Näyttelijät olivat hyviä ja lapsinäyttelijät erinomaisia. Juoni oli uskottava ja yllättävä. Mickybon ja Jon Jon erilaisuus oli hyvä mauste elokuvaan." Tiukassa kilpailussa toiseksi sijoittui Kaija Juurikkalan ohjaama elokuva *Valo* ja kolmanneksi saksalaisen **Sandra Nettelbeckin** elokuva *Karvaturri Pippuri*. CIFEJ-tuomaristo löysi puolestaan *Mickybo ja minä* -elokuvasta voimakkaita rinnastuksia maailmaan, jossa tänään elämme. "Terrorismi, väärinkäsitykset ja viha ihmisten välillä ovat tuttuja päivittäisistä uutisista. Elokuvassa näytetään, millaisiksi ihmiset kasvavat ja kehittyvät jaetun kaupungin rajoitusten keskellä. Poliittinen tilanne ei kuitenkaan koskaan saa yliotetta tässä filmissä. Siinä keskitytään poikien maailmaan, jossa paetaan ympäröivää julmuutta mielikuvituksen avulla sekä rakentamalla ystävyyttä." CIFEJ-tuomaristo halusi erityisesti korostaa pääosan esittäjän **John Joe McNeilin** vaikuttavaa roolisuoritusta: "Elokuvan kestäessä hän käy läpi laajan tunteiden kirjon luontevasti, pakottomasti sekä kontrolloidusti. Hän kehitty turmeltumattomasta ja iloisesta pojasta kynniseksi ja aggressiiviseksi nuorukaiseksi." CIFEJ-tuomaristo antoi kunniainoksen myös alankomaalaisen **Mijke de Jongin** elokuvalla *Sinilintu*, joka käsitteli koulukiusaamista. *Mickybo ja minä* perustui **Owen McCaffertyn** suosittuun näytelmään. Elokuva sijoittui vuoden 1970 Belfastiin, joka oli jakaantunut kahtia. Kaksi 10-vuotiaasta poikaviikaria, protestanttien puolella asuva Jon Jo ja hänen uusi ystävänsä katolinen Mickybo eivät kuitenkaan alistuneet aikuisten sanelemiin rajoihin. Pojat samaistuivat *Butch ja Kid -auringonlaskun ratsastajat* -elokuvan sankareihin, ja länkkäreilleikki vie kaverukset yhä kauemmas ahdistavasta todellisuudesta, kunnes koko saarivaltakunta poliiseineen on heidän perässään.

Festivaali täyttää 25 vuotta

Oulun lastenelokuvien festivaali juhli 25-vuotista taivaltaan esittämällä liki 50 lasten ja nuorten pitkää tai lyhytelokuvaa. Juhlafestivaalin kunniavieraina olivat ohjaaja-tuottaja Liisa Helminen, animaatio-ohjaaja Katariina Lillqvist, animaatiotaiteilija Heikki Prepula ja ohjaaja Raili Rusto. 25-vuotisjuhlaohjelma sisälsi kunniavieraiden elokuvien sarjan ja sarjan palkittuja elokuvia vuosien varrelta. Nämä neljä lapsiraadin aikanaan palkitsemaa elokuvaa, *Tsatsiki, mutsi ja poliisi* (2000), *Ratsu mereltä* (1993), *Lisen ja Lotten*

salaisuus (1994) ja *Kiipeä, Ida!* (2002) eivät olleet menettäneet tenhoaan vuosienkaan vierittyä. Uusien lastenelokuvien kilpasarjassa sekä lapsiraadin että CIFEJ-tuomariston voiton vei sama elokuva, tanskalainen **Niels Arden Oplevin** ohjaama elokuva *Unelma*. Elokuva kertoi kymmenvuotiaasta pojasta Martinista, joka nousi taisteluun oikeudenmukaisuuden puolesta tyrannimaisen rehtorin johtamassa koulussa 1960-luvun Tanskassa. Pojan innoittajana oli mustien oikeustaistelija **Martin Luther King**. Tämä oli neljäs kerta Oulun lastenelokuvien festivaalin historiassa, kun sama elokuva voitti sekä lasten- että aikuisten juryn palkinnon. Kilpasarjassa oli ilahduttavasti myös kaksi suomalaista lastenelokuvaa, **Johanna Vuoksenmaan** *Onni von Sopanen* ja **Saara Cantellin** ensimmäinen pitkä elokuva *Unna ja Nuuk*.

”Elokuvassa oli jotain sellaista, joka pakotti katsomaan loppuun asti. Se oli elämänuskoinen, raju ja koskettava. Hirviörehtori oli uskottava. Plussat myös pääosan esittäjälle”, kehui lapsiraati voittajaelokuvaa. CIFEJ-tuomaristoon kuuluivat Frankfurtin Lucas-lastenelokuvafestivaalin johtaja **Gunther Kinstler**, ruotsalainen elokuvaohjaaja Anders Grönros ja oululainen Musiikkivideofestivaalien johtaja **Taina Ronkainen**. ”*Unelma* on voimakkaasti tunteisiin vaikuttava ja erinomainen elokuva, joka asettuu lapsen puolelle”, totesi tuomaristo arvostelussaan ja kehui myös pääosan esittäjän herkkää näyttelijäntyötä vaikeassa roolissa. POEMin myöntämän Pikku karhu -palkinnon sai tällä kertaa elokuvaohjaaja Raimo O. Niemi.

Vuosi 2006 oli merkittävä etappi Oulun lastenelokuvien festivaalin historiassa. Festivaalin perustaja ja 25 vuotta festivaalijohtajana työskennellyt Pentti Kejonen oli viimeistä kertaa mukana tuossa ominaisuudessa. Hänen työtään tulisi jatkamaan jo pitkään festivaalikoordinaattorina ja Pentti Kejosen läheisimpänä työtoverina työskennellyt Eszter Vuojala. Lasten elokuvajuhlien tulevaisuus tulisi olemaan hyvissä käsissä. Väistyvä johtaja näki festivaalin tulevaisuuden valoisana, varsinkin kun festivaali oli viimeisinä vuosina pystynyt myös uudistumaan: ”Pari vuotta sitten mukaan saatiin lasten itsensä tekemien elokuvien Oskari-kilpailu ja tänä vuonna oli pelikarnevaalin vuoro.” Pitkien suomalaisten lastenelokuvien tulevaisuuden Kejonen näki hyvänä, mutta hän ihmetteli, missä ovat uudet kotimaiset lyhyet lastenelokuvat. ”Pienille päiväkotikäisille lapsille ei tehdä yhtään mitään. Ei edes televisio tee. Kaikki ostetaan ulkomailta.” Kejonen hämmästeli myös Yleisradion ohjelmapolitiikkaa: ”Vielä kymmenen vuotta sitten YLE osti meiltä kilpasarjan elokuvista suunnilleen puolet, ja niille oli television ohjelmistossa oma paikkansa. Nyt YLE ei osta mitään. Yleisradiolla ei ole mitään ohjelmapaikkaa, jossa se näyttäisi pitkiä lastenelokuvia.” Lauantai-ilta päättyi lastenelokuvien festivaalin 25-vuotisjuhliin nuoriso- ja kulttuurikeskuksessa, jossa muistettiin pitkään festivaalilla työskennelleitä henkilöitä. Myös lähes alusta lähtien mukana ollut Karol Przeliorz, elokuvien tulkkaja, valokuvaaja, muusikko ja kaiken inhimillisen kanssakäymisen charmantti erikoismies oli mukana viimeistä kertaa festivaalilyössä. Karol Przeliorz sai itseoikeutetusti kunnian tulla nimitetyksi ikuisiksi Oulun lastenelokuvien festivaalin kummisedäksi, josta nimityksestä hänelle luovutettiin myös asiaan kuuluva todistus ja knallihattu.

Jukka Tikkanen

LÄHTEET

Oulun Elokuvakeskuksen arkisto

Kaleva vuosina 1982 - 2006

Oulun Elokuvakeskuksen työntekijöiden Pentti Kejosen, Sauli Pesosen ja Eero Leiviskän haastattelut